

UNIVERSITEIT GENT

FACULTEIT ECONOMIE EN BEDRIJFSKUNDE

ACADEMIEJAAR 2015 – 2016

**Artikel 918 B.W.: mogelijkheden en
gevaren**

Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van
Master of Science in de Handelswetenschappen

Natacha Chenot en Els Matthys

onder leiding van

Prof. Bertel De Groote en Sarah Van Bree

UNIVERSITEIT GENT

FACULTEIT ECONOMIE EN BEDRIJFSKUNDE

ACADEMIEJAAR 2015 – 2016

**Artikel 918 B.W.: mogelijkheden en
gevaren**

Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van
Master of Science in de Handelswetenschappen

Natacha Chenot en Els Matthys

onder leiding van

Prof. Bertel De Grootte en Sarah Van Bree

Vertrouwelijkheidsclausule

NO PERMISSION

Ondergetekende verklaart dat de inhoud van deze masterproef niet mag geraadpleegd en/of gereproduceerd worden.

Naam studenten: Natacha Chenot & Els Matthys

Woord vooraf

Deze masterproef is tot stand gekomen ter afsluiting van onze masteropleiding Handelswetenschappen, afstudeerrichting accountancy-fiscaliteit.

Traditiegetrouw wensen wij van start te gaan met een oprechte dankbetuiging aan een aantal mensen die ons zowel voor het schrijven van deze masterproef als gedurende onze studie jaren ten volle hebben gesteund en geholpen.

Allereerst hadden wij graag onze promotor prof. Bertel De Grootte bedankt voor het aanreiken van dit onderwerp, voor diens deskundige begeleiding en geduld. Alsook willen wij Sarah Van Bree bedanken voor het bijstaan en richting te geven aan deze masterproef.

Daarnaast willen wij ook onze medestudenten, partners, stagecollega's, collega's en ouders bedanken voor hun morele steun gedurende het schrijven van deze masterproef alsook hun tijd bij het nalezen ervan.

Tenslotte hadden wij ook graag de Universiteit Gent willen bedanken, waarvan in het bijzonder al haar academische personeelsleden die ons de nodige ondersteuning hebben gegeven om te staan waar we nu staan.

Natacha Chenot & Els Matthys

Inhoudsopgave

Vertrouwelijkheidsclausule	I
Woord vooraf.....	II
Lijst van gebruikte afkortingen	V
Lijst van tabellen.....	VI
Inleiding.....	1
Artikel 918 B.W.: mogelijkheden en gevaren	4
1 Casus.....	4
2 Artikel 918 B.W.....	5
2.1 Doel van het artikel	5
2.1.1 Situering in het Burgerlijk Wetboek	5
2.1.2 Korte historiek van het artikel.....	6
2.2 Reserve en beschikbaar deel.....	7
3 Toepassingsvereiste artikel 918 B.W.....	11
3.1 Reservataire rechte lijn	11
3.2 Rechtshandeling	13
3.2.1 Afstand van kapitaal	14
3.2.2 Last van lijfrente	14
3.2.3 Voorbehoud van vruchtgebruik	16
3.3 Fiscaal gevolg last van lijfrente versus voorbehoud van vruchtgebruik	22
3.3.1 Berekening vruchtgebruik	22
3.3.2 Berekening lijfrente	23
3.3.3 Te betalen schenkbelasting versus verkooprecht	23
3.4 Korte conclusie	26
4 Vermoedens.....	27
4.1 Vermoeden: vermomde schenking	27
4.1.1 Betekenis vermoeden vermomde schenking	27
4.1.2 De begunstigen.....	29
4.1.3 Gevolg vermoeden vermomde schenking.....	30
4.2 Vermoeden: schenking buiten erfdeel.....	34
4.2.1 Betekenis vermoeden schenking buiten erfdeel.....	34
4.2.2 De begunstigen.....	35
4.2.3 Weerlegbaarheid vermoeden schenking buiten erfdeel	36

4.2.4	Gevolg vermoeden schenking buiten erfdeel: inkorting.....	36
4.2.5	Eventuele planningsmogelijkheid bij het vermoeden schenking buiten erfdeel.....	40
4.3	Korte conclusie	40
5	Instemming.....	42
5.1	Gevolg van de instemming	42
5.1.1	Algemeen.....	42
5.1.2	Instemming versus geen instemming.....	43
5.1.3	Mogelijkheid om ongelijkheid te vermijden.....	44
5.2	Bevoegden tot instemming	48
5.2.1	Instemming door iedereen versus instemming door één reservataire erfgenaam	51
5.2.2	Plaatsvulling	52
5.2.3	Positief gevolg van de instemming voor de reservataire erfgenamen	53
5.3	Tijdstip van de instemming	54
5.4	Vorm van de instemming	55
5.5	Korte conclusie	56
6	Vermogensplanning	58
7	Algemeen besluit.....	61
8	Lijst van geraadpleegde werken	VII
8.1	Wetgeving.....	VII
8.2	Rechtspraak.....	VII
8.3	Rechtsleer.....	VII
8.4	Andere	IX
9	Bijlagen	X

Lijst van gebruikte afkortingen

Blote eigendom	BE
Burgerlijk Wetboek	B.W.
Langstlevende echtgenoot	LLE
Vlaamse Codex Fiscaliteit	V.C.F.
Volle eigendom.....	VE
Vruchtgebruik	VG
Wetboek der registratie, hypotheek- en griffierechten (Vlaams Gewest)	W.Reg.
Wetboek der successierechten	W. Succ.

Lijst van tabellen

Tabel 1: Erfgenamen rechte lijn

Tabel 2: Verdeling nalatenschap: reserve en beschikbaar deel

Tabel 3: Leeftijdscoëfficiënt

Tabel 4: Tarief schenkbelasting voor een verkrijging in rechte lijn en tussen partners

Tabel 5: Tarief erfbelasting voor een verkrijging in rechte lijn en tussen partners

Tabel 6: Berekening erfbelasting

Tabel 7: Overzicht totaal te betalen door begiftigde in verschillende situaties

Tabel 8: Inkorting versus inbreng

Tabel 9: Overzicht verdeling en vereffening nalatenschap bij eventueel instemmen

Inleiding

In deze masterproef staan we stil bij de mogelijkheden en gevaren van artikel 918 van het B.W. We leggen dit wetsartikel onder de loep en we staven de werking van de theorie door gebruik te maken van een casus die steeds varieert doorheen deze masterproef. Op die manier proberen we de besproken theorie beter verstaanbaar te maken.

De wetgever heeft artikel 918 B.W. in het leven geroepen ter bescherming van de niet-begiftigde reservataire erfgenamen. Deze werden immers vaak benadeeld in situaties waarbij de erflater bij leven een goed vervreemdt door gebruik te maken van onder andere voorbehoud van vruchtgebruik, afstand van kapitaal of met last van lijfrente. Door deze vervreemdingen ten voordele van een reservataire erfgenaam in neergaande rechte lijn op te stellen, blijven er minder goederen in de nalatenschap over voor de andere reservataire erfgenamen. Zij werden bijgevolg benadeeld en om deze benadeling tegen te gaan heeft de wetgever artikel 918 B.W. opgesteld. Hierdoor worden alle vervreemdingen ten voordele van een reservataire erfgenaam volgens één van de drie bovenvermelde rechtshandelingen gezien als een vermomde schenking waarbij geen tegenprestatie werd uitgevoerd. Dit betekent dat de niet-begiftigde reservataire erfgenamen makkelijker aan kunnen tonen dat de overeengekomen tegenprestatie fictief was. Hoewel artikel 918 B.W. in het leven werd geroepen om de niet-begiftigde reservataire erfgenamen te beschermen zal het gedurende deze masterproef duidelijk worden dat het begiftigde kind steeds voordeel zal halen, echter zal de grootte van dit voordeel afhangen van de toepassing van dit artikel.

Gezien we vandaag de dag steeds meer naar een samenleving met samengestelde gezinnen gaan en het hierbij niet ongewoon is dat bepaalde kinderen minder vaak bij de ouders verblijven dan andere kinderen, is het nuttig om extra stil te staan bij de mogelijkheden dat artikel 918 B.W. te bieden heeft. Uiteraard is het artikel niet enkel belangrijk voor deze samengestelde gezinnen. Ook in klassieke gezinnen is er geregeld onenigheid tussen ouders en kinderen waardoor er regelmatig vragen komen als 'kan ik mijn kinderen volledig onterven', 'kan ik tijdens mijn leven al een grote verdeling verrichten', 'kan ik ervoor zorgen dat een bepaald kind meer krijgt dan het andere', ... In deze masterproef bespreken we voornamelijk de laatste vraag waarvoor we gebruik maken van artikel 918 B.W. Dit in tegenstelling tot het initiële doel om de niet-begiftigde reservataire erfgenamen te beschermen. Toch zullen deze laatsten enkele strijdmiddelen hebben om het voordeel van de begiftigde zo klein mogelijk te houden indien zij dat wensen.

Naar aanleiding van de verschillende vragen die ouders zich bij leven stellen, is het artikel van belang bij de vermogensplanning. Mensen denken bij leven vaker na over hun nalatenschap en hebben ook graag inspraak in de verdeling ervan. Toch botsen we hierbij op bepaalde uitwerkingen die onmogelijk zijn. Zo kunnen ouders, kinderen en echtgenoten in principe niet onterfd worden gezien zij beschermde erfgenamen zijn.¹ Hierbij genieten kinderen de sterkste bescherming. Toch heeft de erflater de mogelijkheid om onrechtstreeks een gedeeltelijke onterving teweeg te brengen.² De organisatie van deze gedeeltelijke onterving kan gebeuren door toepassing van artikel 918 B.W. en zal dan ook aan bod komen in deze masterproef.

Gezien mensen steeds meer nadenken over de verdeling van hun nalatenschap is het ook belangrijk rekening te houden met de fiscale gevolgen die artikel 918 B.W. met zich zal meebrengen. Door deze fiscale gevolgen te bestuderen zal het duidelijker worden of het toepassen van bepaalde methodes, zoals het al dan niet gebruik maken van het artikel, al dan niet voordeliger zal uitkomen.

Om te beginnen situeren we een casus waaruit we vertrekken voor de bespreking van onze onderzoeksvraag: "Artikel 918 B.W.: mogelijkheden en gevaren" om een beter inzicht te krijgen in de verschillende mogelijkheden van het artikel. Vervolgens geven we een algemene bespreking van het artikel, wat het inhoudt en wie het kan invoeren, en behandelen we het initieel doel van het artikel, namelijk het beschermen van de niet-begiftigde reservataire erfgenamen.

Daarnaast gaan we dieper in op de toepassingsvereisten van het artikel waarbij we stilstaan bij het belang van de reservataire erfgenamen en de rechtshandelingen zelf die voorkomen in het artikel. Er zijn drie mogelijke rechtshandelingen: de verkoop met lijfrente, het voorbehoud van vruchtgebruik en de afstand van kapitaal. We geven aan wat het fiscaal verschil kan zijn tussen bijvoorbeeld een vervreemding met voorbehoud van vruchtgebruik en een vervreemding met last van lijfrente op het moment van de vervreemding.

---

¹ A. NIJS en A. VERBEKE, *Vermogensplanning: praktisch en eenvoudig*, Antwerpen, Intersentia, 2013, p.135

² A. NIJS en A. VERBEKE, *Vermogensplanning: praktisch en eenvoudig*, Antwerpen, Intersentia, 2013, p.141

Vervolgens bespreken we de twee wettelijke vermoedens die ingeroepen werden met betrekking tot de uitwerking van het artikel. We proberen in kaart te brengen wat de vermoedens juist inhouden en waarom ze voor de ene partij voordeliger kunnen zijn dan voor de andere. Dit is belangrijk gezien het eerste vermoeden opgesteld werd in het voordeel van de niet-begiftigde reservataire erfgenaam terwijl het tweede vermoeden een toegeving is voor de begiftigde.

Na de bespreking van de rechtshandelingen en de vermoedens maken we een analyse van de instemmingvereiste waarbij we de verschillende mogelijkheden en hun specifieke gevolgen onderzoeken. Het feit of er al dan niet instemming werd gegeven door de niet-begiftigde reservataire erfgenamen is van cruciaal belang voor de uitwerking van het artikel.

Als laatste onderdeel staan we kort stil bij de ascendentenverdeling aangezien dit soms verward kan worden met de uitwerking van artikel 918 B.W. Hierdoor willen we duidelijk aantonen waarin het verschil tussen deze twee bestaat zodat artikel 918 B.W. niet op een foutieve manier toegepast wordt.

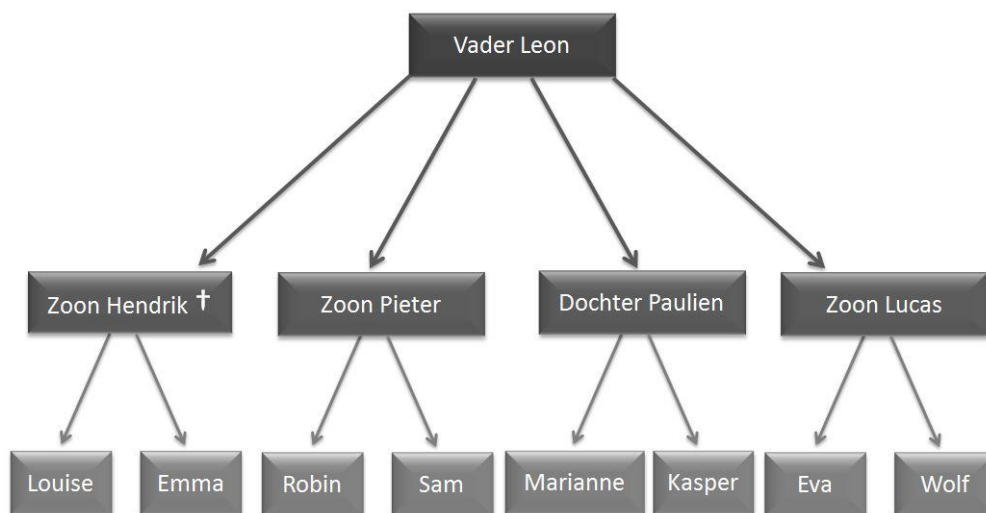
Al deze onderdelen zullen ertoe leiden dat we een duidelijk kader creëren rond het artikel, wanneer het precies van toepassing is, welke mogelijkheden er zijn en met welke gevaren er rekening gehouden moet worden.

Artikel 918 B.W.: mogelijkheden en gevaren

1 Casus

Om het theoretisch gedeelte van onze masterproef te verduidelijken, maken we gebruik van een basiscasus die doorheen het werk aan bod zal komen. Waar wij het nodig achten, zal deze basiscasus aangevuld of gewijzigd worden met bijkomende interessante elementen.

We gaan uit van volgende situatie: een alleenstaande vader, Leon met een leeftijd van 79 jaar, heeft vier kinderen die op hun beurt elk twee kinderen hebben. Vader Leon beslist om het ouderlijk huis met voorbehoud van vruchtgebruik aan zijn jongste zoon, Lucas met een leeftijd van 40 jaar, te vervreemden. Op het moment van de vervreemding heeft het onroerend goed een waarde van 300.000,00 euro. Daarnaast heeft de vader nog een vermogen van 1.000.000,00 euro bestaande uit wagens, kunstobjecten, beleggingen en andere soortgelijke goederen. Zijn overige drie kinderen ontvangen niets voor het overlijden van de vader, aangezien enkel zijn zoon Lucas veel waarde hecht aan het ouderlijk huis. Leon heeft bij leven geen testament opgemaakt om zijn overige goederen te verdelen.³

³ Deze casus is een fictieve casus opgesteld door onszelf

2 Artikel 918 B.W.

Artikel 918 B.W. stelt: *“De waarde in volle eigendom van de goederen die aan een van de erfgerechtigden in de rechte lijn vervreemd zijn, hetzij met last van een lijfrente, hetzij met afstand van het kapitaal, of met voorbehoud van het vruchtgebruik, wordt toegerekend op het beschikbaar gedeelte; en het overschot, indien er een is, wordt in de massa ingebracht.*

(Deze toerekening en deze inbreng kunnen niet worden gevorderd door de erfgenamen aan wie de wet een voorbehouden erfdeel toekent en die in deze vervreemdingen hebben toegestemd, noch in enig geval door de erfgerechtigden in de zijlijn.)”⁴

Daarnaast geldt er ook een interpretatieve bepaling die hand in hand gaat met dit artikel, namelijk de interpretatieve wet van 4 januari 1960, BS 11 januari 1960 die het volgende stelt: *“De uitdrukking “goederen die ... vervreemd zijn”, die voorkomt in artikel 918 van het Burgerlijk Wetboek, is toepasselijk op elke vervreemding, hetzij om niet of onder bezwarenden titel.”⁵*

2.1 Doel van het artikel

2.1.1 Situering in het Burgerlijk Wetboek

Artikel 918 B.W. is in het wetboek terug te vinden onder “Beschikbaar gedeelte der goederen”. Dit bevindt zich onder “Schenken onder levenden en testamenten”. De vraag kan gesteld worden waarom het artikel net hier in het wetboek werd geplaatst. Als er gekeken wordt naar het artikel stelt dit dat de vervreemding waarover gesproken wordt invloed zal hebben op het beschikbaar deel. De nalatenschap van een overledene is opgedeeld in een gereserveerd deel en een beschikbaar deel. De overledene mag over dit beschikbaar deel vrij beschikken en dus zal het artikel hierop inspelen.

Het artikel werd initieel ingevoerd ter bescherming van de niet-begiftigde reservataire erfgenamen. *“Bovenal bevat het eerste lid van artikel 918 B.W. een beschermingsmaatregel voor reservataire erfgenamen tegen pogingen van de erflater om een bepaalde erfgenaam in rechte neerdalende lijn te bevoordelen”.*⁶ De bescherming geldt zowel voor het vervreemden van roerende als van onroerende goederen en is van belang voor de niet-begiftigde reservataire erfgenamen omdat de erflater bij leven kan beslissen bepaalde kinderen te

---

⁴ Art. 918 B.W.

⁵ Wet van 4 januari 1960, BS 11 januari 1960

⁶ K. VANWICKELEN, “De instemmingsvereiste van artikel 918 B.W.: quid, quando, quis?” in W. PINTENS en J. DU MONGH, *Patrimonium*, Antwerpen, Intersentia, 2006, p.421

bevoordelen ten opzichte van de andere kinderen die niet bevoordeeld worden maar die wel kunnen instemmen met de bevoordeling van eerstgenoemde. Deze bevoordeling kan overeengekomen worden bij zowel een notariële akte als door gebruik te maken van een handgift. Dit komt later nog aan bod bij de bespreking van de toepassingsvereisten.

2.1.2 Korte historiek van het artikel

Zoals net aangehaald werd artikel 918 B.W. oorspronkelijk ingevoerd om de niet-begiftigde reservataire erfgenamen te beschermen tegen vervreemdingen tijdens leven uit het vermogen van de erflater en om de gelijkheid tussen de verschillende kinderen zoveel mogelijk te proberen waarborgen. Wanneer vader Leon aan zoon Lucas het ouderlijk huis vervreemdt en de andere kinderen niets krijgen van hun vader, ontstaat er een ongelijkheid tussen de kinderen. Net om de andere kinderen te beschermen tegen die ongelijkheid werd dit artikel ingevoerd. Ook werd om die reden twee verschillende wettelijke vermoedens in het leven geroepen, namelijk:⁷

- vermoeden 1: de tegenprestatie wordt geacht fictief te zijn wat inhoudt dat de vervreemding in werkelijkheid gezien wordt als een vermomde schenking.
- vermoeden 2: de schenking gebeurt buiten erfdeel.⁸

Deze vermoedens worden grondig besproken in het vierde onderdeel van deze masterproef.

Oorspronkelijk was de instemming met de vervreemding door de niet-begiftigde reservataire erfgenamen in dit artikel een bevestiging dat zij de tegenprestatie als evenwaardig en werkelijk beschouwden en zij er dus van uit gingen dat de begiftigde de tegenprestatie ook effectief geleverd had. Creatieve notarissen gingen ervan uit dat artikel 918 B.W. ook openlijke schenkingen viseerde. Zij zagen de “vervreemding met voorbehoud van vruchtgebruik” zoals vermeld in het artikel ook als een “schenking met voorbehoud van vruchtgebruik”. Met deze gedachtegang werd jarenlang aan vermogensplanning gedaan. Het feit dat de notarissen ook openlijke schenkingen opnamen onder artikel 918 B.W. leidde ertoe dat de betekenis van deze eerder vermelde instemming veranderde. Op dat moment namen de niet-begiftigde reservataire erfgenamen, door hun instemming, op voorhand

---

⁷ R. DILLEMANS, *De erfrechtelijke reserve*, Leuven, Universitaire boekhandel Uystpruyt Leuven, 1960, p.223, 227; M. PUELINCKX-COENE, “Het verhaal van artikel 918 B.W., of een verhaal dat nooit eindigt!” in C. BIQUET-MATHIEU, en P. DELNOY, *Liber Amicorum Paul Delnoy*, Brussel, Larcier, 2005, p.426

⁸ M. PUELINCKX-COENE, “Het verhaal van artikel 918 B.W., of een verhaal dat nooit eindigt!” in C. BIQUET-MATHIEU, en P. DELNOY, *Liber Amicorum Paul Delnoy*, Brussel, Larcier, 2005, p.426

afstand van hun recht om bij de verdeling en de vereffening van de nalatenschap nog verrekening te kunnen vragen van de eerder gedane schenking.⁹

Het Hof van Cassatie kwam in een arrest van 20 januari 1950 op de visie van de creatieve notarissen terug en oordeelde dat openlijke schenkingen met voorbehoud van vruchtgebruik buiten het toepassingsgebied van artikel 918 B.W. vallen.¹⁰ Dit leidde tot veel commotie bij de notarissen gezien zij vreesden dat deze rechtspraak ook van toepassing zou zijn op reeds verleden akten wat tot ontevreden cliënten zou kunnen leiden. De notarissen drongen aan op een wetswijziging, een wet die zowel voor de verleden akten zou gelden als voor de nog te verlijden akten.¹¹ Dit leidde uiteindelijk tot de interpretatieve wet van 4 januari 1960 die het cassatiearrest van 20 januari 1950 weerlegt en stelt dat zowel vervreemdingen onder bezwarende titel als vervreemdingen om niet onder het toepassingsgebied van artikel 918 B.W. vallen.¹² Deze wet werd bevestigd door een cassatiearrest van 8 oktober 1992 die bevestigde dat ook schenkingen met voorbehoud van vruchtgebruik onder de toepassing van artikel 918 B.W. vallen.¹³ Door de interpretatieve wet van 4 januari 1960 en de bevestiging in het latere cassatiearrest worden mogelijke betwistingen in de literatuur tegengegaan waardoor we een eenduidig beeld hebben voor de toekomst. Wij geven de voorkeur aan dergelijke wetten die twistpunten aankaarten en er op deze manier voor zorgen dat er geen verschillende interpretaties meer mogelijk zijn die zouden kunnen leiden tot ongegronde vermogensplanning.

2.2 Reserve en beschikbaar deel

Opdat de overledene bij leven niet heel zijn vermogen zou wegschenken aan bepaalde personen is een deel van de nalatenschap gereserveerd. Zo zijn er bepaalde erfgenamen die recht hebben op een vast deel van de nalatenschap, wat ook wel de reserve wordt genoemd. Naast de reserve is er nog een overig deel van de nalatenschap waarover de erflater vrij kan beschikken. Dit deel wordt ook wel het beschikbaar deel van de nalatenschap genoemd.¹⁴

---

⁹ M. PUELINCKX-COENE, "Het verhaal van artikel 918 B.W., of een verhaal dat nooit eindigt!" in C. BIQUET-MATHIEU, en P. DELNOY, *Liber Amicorum Paul Delnoy*, Brussel, Larcier, 2005, p.426

¹⁰ Cass. 20 januari 1950, *Pas.* 1950, I, 333; M. PUELINCKX-COENE, "Het verhaal van artikel 918 B.W., of een verhaal dat nooit eindigt!" in C. BIQUET-MATHIEU, en P. DELNOY, *Liber Amicorum Paul Delnoy*, Brussel, Larcier, 2005, p.428

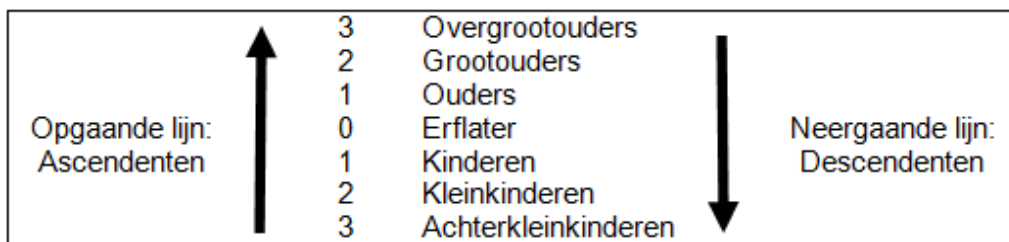
¹¹ H. CASMAN (ED.), *Sécurité pour l'avenir: rapports Congrès notarial 2009*, Gent, Larcier, 2009, p.72

¹² Wet van 4 januari 1960, *BS* 11 januari 1960

¹³ Cass. 8 oktober 1992, *Pas.* 1992, I, 1127, concl. PIRET

¹⁴ E. ALFONS (ED.), *Erfrecht & giften*, Antwerpen, Insertia, 2015, p.243

Degenen die aanspraak kunnen maken op de reserve zijn de reservataire erfgenamen met name de afstammelingen van de erflater, ook wel de descendentes genoemd, de ascendenten en de langstlevende echtgeno(o)t(e).¹⁵ Op het moment dat Leon overlijdt, zullen zijn afstammelingen (i.e. Pieter, Paulien, Lucas en Hendrik) minimum aanspraak kunnen maken op hun individueel reserve. Aangezien Lucas al eerder het ouderlijk huis verkreeg van zijn vader, zal dit in rekening genomen moeten worden voor het bepalen van de reserve. De niet-begiftigde reservataire erfgenamen zijn bijgevolg de erfgenamen die aanspraak maken op de reserve maar die niet bevoordeeld zijn door een eerder gedane schenking of verkoop door de erflater.

Tabel 1: Erfgenamen rechte lijn

Artikel 913 B.W. regelt het beschikbaar deel van de nalatenschap en gaat als volgt: “De giften, hetzij bij akten onder de levenden, hetzij bij testament, mogen de helft van de goederen van de beschikker niet overschrijden, indien hij bij zijn overlijden slechts één (...) kind achterlaat; een derde, indien hij twee kinderen achterlaat; een vierde, indien hij er drie of meer achterlaat”.¹⁶ Het is belangrijk dit artikel in het achterhoofd te houden doorheen deze masterproef.

Daarnaast moet er ook rekening gehouden worden met artikel 915bis B.W. dat stelt dat de LLE het vruchtgebruik¹⁷ van de helft van de goederen van de nalatenschap krijgt.¹⁸ Indien de LLE het VG krijgt blijft enkel nog de blote eigendom¹⁹ over, gezien VG + BE de volle eigendom²⁰ van een goed inhoudt.

¹⁵ Hierna als LLE

¹⁶ Art. 913 B.W.

¹⁷ Hierna als VG

¹⁸ Art. 915bis B.W., “Niettegenstaande elke andersluidende bepaling verkrijgt de langstlevende echtgenoot het vruchtgebruik van de helft van de goederen van de nalatenschap.”

¹⁹ Hierna als BE

²⁰ Hierna als VE

Onderstaande tabel verduidelijkt dit:

Descendenten	Zonder LLE		Met LLE	
	Reserve	Beschikbaar deel	Reserve	Beschikbaar deel
1	1/2	1/2	1/2 VG 1/4 VE + 1/4 BE	1/4 VE + 1/4 BE
2	2/3	1/3	1/2 VG 1/3 VE + 1/3 BE	1/6 VE + 1/6 BE
3 of meer	3/4	1/4	1/2 VG 3/8 VE + 1/4 BE	1/8 VE + 1/8 BE

Tabel 2: Verdeling nalatenschap: reserve en beschikbaar deel²¹

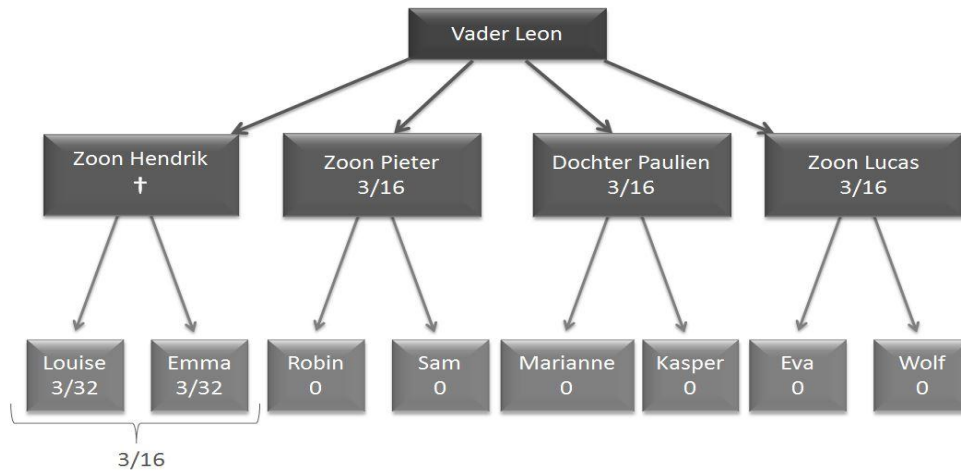
Een korte verduidelijking van de tabel gaat als volgt: de LLE heeft recht op 1/2 van de goederen in VG. Dit wordt zowel bij de reserve als bij het beschikbaar deel gehaald. Stel dat de erflater 1 kind heeft, zou er zonder LLE 1/2 VE in de reserve en 1/2 VE in het beschikbaar deel zitten. Indien er wel een LLE is, wordt het VG, waar de LLE recht op heeft, uit deze 2 delen gehaald. Daardoor krijgt de LLE 1/2 VG en zal er in de reserve van het kind nog 1/4 VG zitten. Daarnaast zit er in de reserve van het kind ook nog 1/2 BE. Gezien VG + BE gelijk is aan VE is er in de reserve van de kinderen 1/4 VE en 1/4 BE. Het overige is het beschikbaar deel wat ook bestaat uit 1/4 VE en 1/4 BE.

Vader Leon heeft geen LLE meer, maar hij heeft wel vier kinderen wat neerkomt op een, door wet bepaald, vast reserve van 3/4. Hierdoor ontvangt elk kind evenveel van de totale nalatenschap wat resulteert in een verdeling waarbij ze elk 3/16 moeten krijgen. Indien er wordt uitgegaan van het feit dat zoon Hendrik vooroverleden is, komen de twee kinderen van Hendrik in zijn plaats en moet het deel van Hendrik (i.e. 3/16) verdeeld worden over zijn twee kinderen.²² Dit betekent dus dat zowel Emma als Louise recht hebben op 3/32 van de totale nalatenschap.

²¹ A. VASTERSAVENDTS, "Reserve en beschikbaar deel", TPR 1985, p.479

²² Art. 739 B.W., "Door plaatsvervulling nemen de afstammelingen van een erfgerechtigde zijn plaats in..."; Art. 745 B.W., "Zij erven voor gelijke delen en bij hoofden, wanneer zij allen in de eerste graad staan en uit eigen hoofde geroepen worden ..."

De verdeling van de reserve zou er als volgt uitzien:

Wanneer vader Leon geen testament opstelt, wordt de volledige nalatenschap, zowel het gereserveerd deel als het beschikbaar deel, evenredig verdeeld over het totaal aantal afstammelingen.²³ Zo zou iedere afstammeling dus 1/4 van de nalatenschap ontvangen indien zoon Hendrik in deze situatie niet vooroverleden is.

---

²³ Art. 745 B.W.

3 Toepassingsvereiste artikel 918 B.W.

Alvorens artikel 918 B.W. van toepassing is, moeten er een aantal voorwaarden vervuld worden ten aanzien van de begiftigde-verkrijger, maar ook ten aanzien van de modaliteiten inzake de vervreemding zelf.²⁴

3.1 Reservataire rechte lijn

Volgens artikel 918 B.W. moeten de vervreemdingen ten voordele van erfgerechtigden in rechte lijn uitgevoerd worden. In de rechtsleer wordt er algemeen van uit gegaan dat het artikel pas van toepassing is indien de erflater een vervreemding doet aan zijn descendent. Dit houdt in dat het moet gaan om vervreemdingen aan erfgerechtigden in neergaande rechte lijn. Bijgevolg vallen vervreemdingen aan ascendenten, zijverwanten of derden dus buiten het toepassingsgebied van artikel 918 B.W.²⁵

Echter kan voornoemde tegengesproken worden. De letterlijke tekst van de wet: *'De waarde in volle eigendom van de goederen die aan een van de erfgerechtigden in de rechte lijn vervreemd zijn, ...'* spreekt niet expliciet over een 'neergaande' rechte lijn. Kan er dan zo vanzelfsprekend van uit gegaan worden dat artikel 918 B.W. niet van toepassing zou zijn op een vervreemding van Lucas aan zijn vader? Volgens de letterlijke interpretatie van de wet zou een opwaartse vervreemding onder artikel 918 B.W. ook mogelijk zijn. Echter zal een neerwaartse vervreemding in rechte lijn meer voorkomen.²⁶

Welke meerwaarde een opwaartse vervreemding onder de modaliteiten van artikel 918 B.W. kan hebben, is de vraag. Indien de moeder van Lucas nog in leven zou zijn, maar gescheiden is van zijn vader, Lucas zelf nog geen kinderen heeft en hij daarnaast geen broers of zussen zou hebben, dan zou artikel 918 B.W. kunnen gelden bij een vervreemding van Lucas aan zijn vader Leon. Zowel zijn vader als zijn moeder staan dan in een

---

²⁴ C. DECLERCK, J. DU MONGH, W. PINTENS, en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Insertia, 2010, p.1206

²⁵ K. VANWICKELEN, "De instemmingsvereiste van artikel 918 B.W.: quid, quando, quis?" in W. PINTENS en J. DU MONGH, *Patrimonium*, Antwerpen, Intersentia, 2006, p.423; J. VERSTRAETE, "Inkorting/In waarde/Artikel 918 B.W./Schenking aan erfgerechtigden in rechte lijn met voorbehoud van vruchtgebruik (hetzij met last van lijfrente of met afstand van kapitaal) in F. BUYSENS, H. DERYCKE, en A. VERBEKE, *Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, p.321-322

²⁶ H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge: principes, doctrine, jurisprudence. Tome VIII/2. Les testaments*, Brussel, Bruylant, 1973, p.1568; H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 25

erfgerechtigde positie,²⁷ waardoor de vader onder artikel 918 B.W. als begiftigde kan aanzien worden. Bijgevolg kan opnieuw de vraag gesteld worden wat daar de meerwaarde van kan zijn.

In een situatie dat Lucas terminaal is en hij geen goede band met zijn moeder heeft, kan een vervreemding van zijn woning aan zijn vader onder de modaliteiten van artikel 918 B.W., bijvoorbeeld met voorbehoud van vruchtgebruik, een mogelijkheid zijn. Lucas is ervan overtuigd dat zijn woning aan zijn vader toekomt en zijn vader kan bij het overlijden van Lucas de voordelen van artikel 918 B.W. toepassen, namelijk dat hij de woning in natura kan behouden indien eventuele inkorting noodzakelijk is.²⁸ Echter kan deze vervreemding ook negatief voor Lucas uitdraaien indien zijn vader toch eerder komt te overlijden. Bijgevolg zal hij erfbelasting moeten betalen op een goed dat hij eerst zelf bezat. Bovenvermelde situatie is niet vaak voorkomend en daarom komt artikel 918 B.W. verder aan bod met betrekking tot vervreemdingen in rechte neergaande lijn. Toch zijn wij van mening dat een opwaartse vervreemding ook kan geschieden onder de uitwerking van artikel 918 B.W., ondanks het feit dat dit zelden besproken wordt in de rechtsleer.

Om artikel 918 B.W. te laten gelden is het vereist dat de verkrijger erfgerechtigd is op het moment van de vervreemding, wat meestal de datum van ondertekening van de akte is.²⁹ Daarnaast is het echter niet vereist dat de verkrijger nog erfgerechtigd is op het moment dat de nalatenschap openvalt.³⁰ Met andere woorden, in het geval dat de vervreemding werd gedaan aan een verkrijger die erfgerechtigd was op het moment van de verkrijging, maar geen erfgenaam meer is op het moment van openvallen van de nalatenschap door vooroverlijden of verwerping van de nalatenschap, blijft artikel 918 B.W. van toepassing.³¹ Indien een verkrijger op het moment van de verkrijging geen erfgerechtigde was, maar dit later wel wordt, door bijvoorbeeld een vooroverlijden, dan valt de vervreemding niet onder het toepassingsgebied van artikel 918 B.W., aangezien het noodzakelijk is dat de begiftigde

---

²⁷ Art. 746 B.W., “Wanneer de overledene geen nakomelingen heeft achtergelaten en ook geen broeder of zuster, of afstammelingen van dezen, wordt de nalatenschap in twee helften verdeeld tussen de bloedverwanten in de vaderlijke opgaande lijn en de bloedverwanten in de moederlijke opgaande lijn.”

²⁸ Deze uitwerking wordt verder in de masterproef uitgebreid besproken

²⁹ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, “Commentaar bij art. 918 B.W.” in X., *Ervenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 25; K. VANWICKELLEN, “De instemmingsvereiste van artikel 918 B.W.: quid, quando, quis?” in W. PINTENS en J. DU MONGH, *Patrimonium*, Antwerpen, Intersentia, 2006, p.423

³⁰ K. VANWICKELLEN, “De instemmingsvereiste van artikel 918 B.W.: quid, quando, quis?” in W. PINTENS en J. DU MONGH, *Patrimonium*, Antwerpen, Intersentia, 2006, p.423

³¹ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, “Commentaar bij art. 918 B.W.” in X., *Ervenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 25

in een erfgerechtigde positie staat.³² Dit laatste is het geval wanneer grootvader Leon aan zijn kleindochter Emma een goed vervreemdt wanneer de vader van Emma, Hendrik, nog leeft. Strikt gezien is Emma nog geen erfgerechtigde op het moment dat zij het goed verkrijgt, want haar vader leeft nog en hij erft eerst. Dan zal, op het moment dat grootvader Leon overlijdt en vader Hendrik ook reeds overleden is, Emma erfgerechtigde zijn van haar grootvader. In deze situatie kan artikel 918 B.W., op de vervreemding aan Emma, niet ingeroepen worden door de andere erfgerechtigden (i.e. Pieter, Paulien, Lucas en Louise).

3.2 Rechtshandeling

Zoals eerder aangehaald is artikel 918 B.W. enkel van toepassing bij een vervreemding met last van een lijfrente, met afstand van kapitaal of met voorbehoud van vruchtgebruik. Deze tegenprestatie moet bedongen worden ten voordele van degene die het goed vervreemdt. Wanneer de tegenprestatie aan een derde gericht is, is het artikel niet van toepassing.³³ Dit standpunt, onderbouwd door J. Verstraete, wordt in de literatuur echter tegengesproken door H. Du Faux en M. Puelinckx-Coene. Zo wordt in de commentaar op het artikel, door deze laatstgenoemden geschreven, het volgende gelezen: *“Of het artikel ook van toepassing is wanneer de rente ten voordele van een derde bedongen is, is betwist, al schijnt een meerderheid die mogelijkheid toch te aanvaarden.”*³⁴ Deze discussie, het onderzoek naar de uitwerking van artikel 918 B.W. wanneer de tegenprestatie wordt uitgevoerd ten aanzien van een derde, zou weleens bevestigd mogen worden door de wetgever om zo discussies in de toekomst te vermijden. Een interpretatieve wet kan hier misschien een oplossing voor zijn.

Wij sluiten ons aan bij het standpunt van J. Verstraete die zegt dat artikel 918 B.W. niet in werking zal treden wanneer de tegenprestatie aan een derde wordt voldaan. We zijn van mening dat de rechtshandeling tussen twee personen tot stand komt, de vervreemder en de begiftigde, en dat een derde in dit geval geen onderdeel uitmaakt van de rechtshandeling. Zo kan het een interessante manier zijn om de werking van artikel 918 B.W. buiten spel te zetten. De vervreemder kan een tegenprestatie opnemen in de overeenkomst, maar door

---

³² H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, “Commentaar bij art. 918 B.W.” in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 25

³³ J. VERSTRAETE, “Inkorting/In waarde/Artikel 918 B.W./Schenking aan erfgerechtigden in rechte lijn met voorbehoud van vruchtgebruik (hetzij met last van lijfrente of met afstand van kapitaal) in F. BUYSENS, H. DERYCKE en A. VERBEKE, *Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, p.322

³⁴ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, “Commentaar bij art. 918 B.W.” in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 27

deze ten voordele van een derde te laten gelden, kan artikel 918 B.W. in ons opzicht niet ingeroepen worden door de niet-begiftigde reservataire erfgenamen.

De aard van de vervreemding is, zoals eerder aangehaald, niet meer van belang.³⁵ Zowel een vervreemding om niet als een vervreemding onder bezwarende titel zijn inzake artikel 918 B.W. gelijk aan elkaar, ze zullen dus dezelfde uitwerking hebben. Daarnaast is de aard van het goed dat vervreemd wordt ook niet van belang. Artikel 918 B.W. kan ingeroepen worden bij zowel vervreemdingen van roerende goederen als bij vervreemdingen van onroerende goederen.³⁶

3.2.1 Afstand van kapitaal

Het vervreemden van een goed met afstand van kapitaal is een vervreemding waarbij de tegenprestatie in plaats van in kapitaal met een levenslang recht wordt voldaan.³⁷ De tegenprestatie wordt dus voldaan door het geven van een levenslang recht in plaats van een betaling van kapitaal als tegenprestatie te hebben. Een levenslange prestatie is een doeverplichting zoals bijvoorbeeld een onderhoudsverplichting, het levenslang verschaffen van logies,....³⁸ Wanneer de vervreemder van het goed sterft, vervalt het levenslange recht.³⁹

3.2.2 Last van lijfrente

De betaling van lijfrente in ruil voor een goed is een vorm van de categorie 'afstand van kapitaal'. Er wordt namelijk een levenslange prestatie, het betalen van lijfrente, voldaan door de verkrijger van het goed ten voordele van de vervreemder. De betaler van de lijfrente is verplicht om gedurende het resterende leven van de tegenpartij periodiek een geldbedrag aan deze laatste uit te keren.⁴⁰

---

³⁵ Supra: onderdeel "2.1.2 korte historiek van het artikel" van deze masterproef

³⁶ Wet van 4 januari 1960, BS 11 januari 1960; H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 26

³⁷ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 27

³⁸ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 27; J. VERSTRAETE, "Inkorting/In waarde/Artikel 918 B.W./Schenking aan erfgerechtigden in rechte lijn met voorbehoud van vruchtgebruik (hetzij met last van lijfrente of met afstand van kapitaal) in F. BUYSENS, H. DERYCKE, en A. VERBEKE, *Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, p.322

³⁹ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 27

⁴⁰ B. TILLEMANN, "Lijfrente" in A. L. VERBEKE, *Knelpunten kanscontracten*, Antwerpen, Insertia, 2004, p.39

Voor de concrete definitie van lijfrente moet er gekeken worden naar de titel 'kanscontracten' in het B.W. Meer specifiek wordt voor deze masterproef artikel 1968 B.W. en artikel 1969 B.W. gebruikt. Daaruit blijkt dat lijfrente gevestigd kan worden onder bezwarende titel en dat het ook geheel om niet gevestigd kan worden door een schenking onder levenden of door het opstellen van een testament.⁴¹ De lijfrente kan vervolgens ook gevestigd worden ten behoeve van een derde.⁴² Zoals eerder aangehaald is er discussie over de toepassing van artikel 918 B.W. in deze situatie waarbij wij ons aansluiten bij de gedachte dat het artikel niet van toepassing kan zijn in het geval dat de lijfrente aan een derde betaald wordt.

Wanneer naast het levenslange recht ook een koopprijs of een overdracht van een goed in eigendom bedongen wordt, beschouwt men dit als een gemengde rechtshandeling waardoor enkel het gedeelte waarvoor een levenslange tegenprestatie wordt gegeven onder de toepassing van artikel 918 B.W. valt.⁴³ Wanneer dus voor de helft van een huis een gewone koopprijs betaald wordt en voor de andere helft van het huis een tegenprestatie van lijfrente overeengekomen wordt, is het artikel enkel van toepassing op dit laatste deel.

Voor de toepassing van lijfrente is zowel het gebruik van een notariële akte als van een handgift mogelijk. Bij de handgift is het gebruikelijk dat de begiftigde door een onderhandse verklaring bevestigt dat hij lijfrente zal betalen aan de schenker.⁴⁴

Het burgerrechtelijk gevolg, namelijk de uitwerking van artikel 918 B.W., van een vervreemding gedaan van een vader aan zijn zoon tijdens leven kan aangetoond worden via de eerder aangehaalde voorbeelden. Het gevolg van de gedane vervreemdingen zal zichtbaar zijn op het moment dat Leon overlijdt, namelijk hoe de vervreemding zal verwerkt moeten worden in de verdeling en vereffening van de nalatenschap.

---

⁴¹ Art. 1968 B.W., "*Lijfrente kan gevestigd worden onder bezwarende titel, tegen betaling van een som geld of tegen afstand van een geldswaardig roerend goed, of van een onroerend goed.*"; Art. 1969 B.W., "*Zij kan ook geheel om niet gevestigd worden, bij schenking onder de levenden of bij testament. Alsdan moeten de bij de wet voorgeschreven vormen worden in acht genomen.*"

⁴² Art. 1973 B.W., "*Zij kan gevestigd worden ten behoeve van een derde, hoewel de prijs ervan door een ander persoon verstrekt wordt.*"

⁴³ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Ervenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 27

⁴⁴ B. TILLEMANN, "Lijfrente" in A. L. VERBEKE, *Knelpunten kanscontracten*, Antwerpen, Insertia, 2004, p.43

Vader Leon schenkt het ouderlijke huis ter waarde van 300.000,00 euro aan zijn zoon Lucas met een beding van lijfrente. Deze vervreemding wordt vermoed buiten erfdeel gedaan te zijn⁴⁵ waardoor de vervreemding aangerekend moet worden op het beschikbaar deel zonder rekening te houden met de geleverde prestaties.⁴⁶ Echter moet er rekening gehouden worden met de volle waarde van het goed op datum van het overlijden. Wanneer het huis bij overlijden dus 400.000,00 euro waard is, door bijvoorbeeld een opwaardering van de buurt waar het huis staat, moet deze 400.000,00 euro in rekening genomen worden in plaats van 300.000,00 euro (i.e. de waarde op het moment van de schenking).

Fictieve massa: 1.000.000,00 → Vermogen in de nalatenschap
                              + 400.000,00 → Schenking aan Lucas⁴⁷
                              1.400.000,00

Het beschikbaar deel komt neer op 1/4 van 1.400.000,00 euro, gezien er vier kinderen zijn, en bedraagt 350.000,00 euro. Voor de reserve van elk kind moet de overige 3/4 verdeeld worden over de vier kinderen. Dit houdt in dat ze elk een reserve van 262.500,00 euro hebben. De waarde van de schenking ten voordele van Lucas overschrijdt het beschikbaar deel met 50.000,00 euro waardoor Lucas zal moeten inkorten op zijn individuele reserve ten belope van 50.000,00 euro. Bijgevolg behoudt hij de reeds verkregen woning en krijgt hij nog 212.500,00 euro uit de nalatenschap. Dit betekent dat hij een totaal van 612.500,00 euro uit de nalatenschap verkrijgt.⁴⁸ De drie overige kinderen krijgen hun individuele reserve van 262.500,00 euro.

3.2.3 Voorbehoud van vruchtgebruik

Een derde vorm van een rechtshandeling die voorkomt in artikel 918 B.W. is het voorbehoud van vruchtgebruik. Men meent, gelet op de historische achtergrond en de ratio legis van artikel 918 B.W., dat het moet gaan om een levenslang vruchtgebruik ten voordele van de ouder.⁴⁹ Dit sluit ook aan bij onze, eerder aangehaalde, persoonlijke denkwijze waarin artikel 918 B.W. niet in werking zal treden als het voordeel aan een derde wordt voldaan.

---

⁴⁵ De reden hiervoor wordt verder in de masterproef duidelijk

⁴⁶ Art. 918 B.W., "De waarde in volle eigendom ... wordt toegerekend op het beschikbaar gedeelte; en het overschot, indien er een is, wordt in de massa ingebracht."; M. PUELINCKX-COENE, "Artikel 918 B.W. een mogelijk instrument van vermogensplanning?", *TEP* 2007, p.299

⁴⁷ Art. 918 B.W.; Art. 922 B.W.

⁴⁸ M. PUELINCKX-COENE, "Artikel 918 B.W. een mogelijk instrument van vermogensplanning?", *TEP* 2007, p.299

⁴⁹ R. DILLEMANS, *De erfrechtelijke reserve*, Leuven, Universitaire boekhandel Uystpruyt Leuven, 1960, p.223; H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 28

Voor de definitie van vruchtgebruik wordt er gekeken naar de titel ‘vruchtgebruik, gebruik en bewoning’ van het B.W. Meer specifiek wordt er gekeken naar artikel 578 B.W. dat als volgt gaat: “*Vruchtgebruik is het recht om van een zaak waarvan een ander de eigendom heeft, het genot te hebben, zoals de eigenaar zelf, maar onder verplichting om de zaak zelf in stand te houden.*”⁵⁰ Voor de toepassing van artikel 918 B.W. betekent dit dat de ouder die het goed geschonken heeft het vruchtgebruik behoudt over ditzelfde goed.

Voor de berekening van het vruchtgebruik wordt er gekeken naar artikel 2.7.3.3.2 V.C.F.⁵¹ Dit artikel zegt dat het vruchtgebruik berekend wordt tegen 4% van de waarde van de volle eigendom vermenigvuldigd met een coëfficiënt in functie van de leeftijd van de vruchtgebruiker.⁵² De coëfficiënt daalt naarmate de leeftijd van de vruchtgebruiker stijgt en ziet eruit als volgt:

Leeftijdscoëfficiënt	Leeftijd van degene op het hoofd van wie de rente gevestigd is, in jaar
18	≤20
17	>20 – 30
...	...
4	>75 – 80
2	>80

Tabel 3: Leeftijdscoëfficiënt⁵³

Vader Leon zou rekening moeten houden met een leeftijdscoëfficiënt van 4, aangezien hij 79 jaar is op het moment dat hij een goed vervreemdt aan Lucas. Bovenstaande tabel wordt ook gebruikt voor het berekenen van de lijfrente die eerder besproken werd.⁵⁴

Voor de toepassing van artikel 918 B.W. moet er geen onderscheid gemaakt worden tussen een vervreemding met voorbehoud van vruchtgebruik en een vervreemding waarbij men enkel de blote eigendom vervreemdt.⁵⁵ Beide situaties leiden tot de uitwerking van artikel 918 B.W. op het moment van de vereffening en verdeling van de nalatenschap. Indien enkel een

⁵⁰ Art. 578 B.W.

⁵¹ Art. 21 in het oud W. Succ.

⁵² Art. 2.7.3.3.2 6° V.C.F. en Art. 21 VI in het oud W. Succ.

⁵³ Art. 2.7.3.3.2 5° V.C.F. en Art. 21 V in het oud W. Succ.

⁵⁴ Art. 2.7.3.3.2 5° V.C.F. en Art. 21 V in het oud W. Succ.

⁵⁵ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, “Commentaar bij art. 918 B.W.” in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 29

vervreemding van blote eigendom plaatsvindt, zal het vruchtgebruik automatisch door de vervreemder behouden blijven. De twee vervreemdingen houden dus hetzelfde in.

Zo is het mogelijk dat vader Leon de blote eigendom van zijn woning vervreemdt aan Lucas, wat er ook voor kan zorgen dat artikel 918 B.W. zal gelden. Rekening houdend met voorgaande argumentatie over de tegenprestatie ten voordele van een derde zou deze situatie een mogelijkheid kunnen bieden om Lucas definitief te bevoordelen indien Leon hiertoe de intentie had. Vader Leon vervreemdt de blote eigendom van zijn onroerend goed aan Lucas maar Hendrik komt in de woning te wonen omdat Leon naar een rusthuis verhuist. In de denkwijze waarbij wij ons aansluiten,⁵⁶ zou het mogelijk zijn dat artikel 918 B.W. buiten werking gezet wordt. Bijgevolg wordt de tegenprestatie geacht reëel te zijn voor zover met alle bewijsmiddelen van het gemeen recht aangetoond kan worden dat de tegenprestatie effectief heeft plaatsgevonden. Op deze manier zal het ouderlijk huis de nalatenschap definitief verlaten.

Als het voorbehoud van vruchtgebruik slechts slaat op een gedeelte van het vervreemde goed oordeelt men, net zoals bij het gebruik van lijfrente, dat het gaat om een gemengde rechtshandeling.⁵⁷ Artikel 918 B.W. zal dus slechts van toepassing zijn op het deel van het goed waarop het vruchtgebruik voorbehouden wordt.⁵⁸

Voor de rechtshandeling met voorbehoud van vruchtgebruik is het nodig in gedachten te houden dat men zowel bij roerende als bij onroerende goederen een vervreemding met voorbehoud van vruchtgebruik kan toepassen. Echter is het belangrijk te onthouden dat voor de overdracht van onroerende goederen een notariële akte noodzakelijk is. De schenking van een onroerend goed is verplicht registreerbaar in België waardoor er schenkbelasting opeisbaar wordt.⁵⁹

---

⁵⁶ Supra: onderdeel "3.2 *Rechtshandeling*" van deze masterproef

⁵⁷ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 29

⁵⁸ Cass. 8 oktober 1992, *Pas.* 1992, I, 1127, concl. PIRET; H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 29

⁵⁹ Art. 581 B.W. "*Het kan worden gevestigd op alle soorten van roerende of onroerende goederen.*"; Website België geraadpleegd op 22/02/2016, <http://www.belgium.be/nl/belastingen/schenking>; Website België geraadpleegd op 29/02/2016, http://www.belgium.be/nl/huisvesting/kopen_en_verkopen/notariële_akte; Website België geraadpleegd op 29/04/2016, http://www.belgium.be/nl/belastingen/registratierechten/onroerend_goed

Voor de schenking van roerende goederen is een akte van een Belgische notaris niet vereist waardoor de schenkbelasting niet onmiddellijk opeisbaar wordt wanneer men geen notariële akte laat opstellen door deze Belgische notaris. Zo mag de notariële akte voor de schenking van roerende goederen met voorbehoud van vruchtgebruik ook door een buitenlandse notaris opgesteld worden. Dit kan bijvoorbeeld van belang zijn bij de schenking van aandelen op naam waarvoor een authentieke akte vereist is. Wanneer men deze akte bijvoorbeeld door een Nederlandse notaris laat opstellen, heeft dit als voordeel dat de schenking niet in België geregistreerd wordt, en er dus geen schenk- of erfbelastingen op verschuldigd zijn. Als de schenker binnen de drie jaar, of zeven jaar wanneer het een familiebedrijf betreft, overlijdt, zijn de erfbelastingen, die toch beduidend hoger liggen dan de schenkbelastingen, alsnog verschuldigd.⁶⁰

Bovenstaande argumentering was het standpunt van de voorbije jaren. De Vlaamse Belastingdienst heeft echter in een standpunt van 21 maart 2016, gepubliceerd op 4 april 2016 beslist dat gesplitste inschrijvingen (i.e. wanneer effecten bijvoorbeeld voor het vruchtgebruik worden ingeschreven op naam van de ouders en de blote eigendom op naam van de kinderen) van effecten en geldbeleggingen worden vermoed een bevoordeling te zijn en daarom onder erfbelasting vallen. De datum van totstandkoming van de inschrijving is hierbij irrelevant, zelfs wanneer de gesplitste inschrijving dateert van drie jaar, of in sommige gevallen zeven jaar, voor het overlijden van de schenker. Dit standpunt zou retroactief van toepassing zijn vanaf 1 september 2013.⁶¹

---

⁶⁰ Art. 2.7.1.0.5 V.C.F. en Art. 7 in het oud W. Succ.; N. GEELHAND, "Fiscale aspecten van het patrimoniaal familierecht. De nieuwe Vlaamse schenkingsrechten" in G. VERSCHULDEN, A. WYLLEMAN en J. BAEL, *Rechtskroniek voor het notariaat deel V*, Brugge, Die Keure, 2004, p.229; Website Cazimir geraadpleegd op 29/04/2016, <http://www.cazimir.be/juridisch-nieuws/item/schenkingen-met-voorbehoud-van-vruchtgebruik-onder-vuur>; infra: zie tabel 4 en 5 van deze masterproef

⁶¹ Website Cazimir geraadpleegd op 29/04/2016, <http://www.cazimir.be/juridisch-nieuws/item/schenkingen-met-voorbehoud-van-vruchtgebruik-onder-vuur>; Website Vlaamse Belastingdienst geraadpleegd op 29/04/2016, <http://belastingen.vlaanderen.be/sp-15004-gesplitste-aankoop-vruchtgebruik-blote-eigendom-tegenbewijs-voor-gesplitste-aankopen>

Echter heeft men wel op twee manieren de mogelijkheid om de te betalen erfbelasting alsnog te vermijden.⁶²

- Er mag geen causaal verband zijn tussen de schenking en de gesplitste inschrijving. Volgens het artikel gepubliceerd door Cazimir op 11 april 2016 is dit echter onmogelijk gezien de gesplitste inschrijving juist het gevolg is van de gedane schenking waardoor er altijd een causaal verband is tussen de schenking en de gesplitste inschrijving.
- Er wordt aangetoond dat er 3% schenkbelasting betaald werd op de schenking die aan de gesplitste inschrijving voorafgaat. Niet de effectieve betaling, maar wel de registratie van de schenking, moet de inschrijving voorafgaan wanneer het gaat om de aanbidding van onderhandse documenten of wanneer het gaat om een schenking voor een buitenlandse notaris.⁶³

Gezien de eerste mogelijkheid tot tegenbewijs al afgebroken wordt door bovenvermelde auteur zou dit inhouden dat er enkel zekerheid is wanneer men effectief de schenkbelasting betaalt.⁶⁴

Het gaat hier om een zeer recente wijziging waarover nog heel wat onduidelijkheid is. Zo rijst ook spontaan de vraag of het wel effectief mogelijk is om met terugwerkende kracht tot 1 september 2013 dit standpunt in voege te laten gaan. Wanneer toen een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik overeengekomen werd, ging men uit van de toenmalige wetten en regels. Op 25 april 2016 werd het standpunt echter aangevuld met de vermelding dat het standpunt geldig is voor de gesplitste inschrijvingen vanaf 1 juni 2016.

Daarnaast is het ook belangrijk in rekening te houden dat dit een standpunt is van de Vlaamse Belastingdienst. Hierdoor rijst onmiddellijk de vraag wat er gebeurt wanneer de erflater bij overlijden niet meer in het Vlaamse Gewest woont.

---

⁶² Website Cazimir geraadpleegd op 29/04/2016, <http://www.cazimir.be/juridisch-nieuws/item/schenken-met-voorbehoud-van-vruchtgebruik-onder-vuur>; Website Vlaamse Belastingdienst geraadpleegd op 29/04/2016, <http://belastingen.vlaanderen.be/sp-15004-gesplitste-aankoop-vruchtgebruik-blote-eigendom-tegenbewijs-voor-gesplitste-aankopen>

⁶³ Website Cazimir geraadpleegd op 29/04/2016, <http://www.cazimir.be/juridisch-nieuws/item/schenken-met-voorbehoud-van-vruchtgebruik-onder-vuur>; Website Vlaamse Belastingdienst geraadpleegd op 29/04/2016, <http://belastingen.vlaanderen.be/sp-15004-gesplitste-aankoop-vruchtgebruik-blote-eigendom-tegenbewijs-voor-gesplitste-aankopen>

⁶⁴ Website Cazimir geraadpleegd op 29/04/2016, <http://www.cazimir.be/juridisch-nieuws/item/schenken-met-voorbehoud-van-vruchtgebruik-onder-vuur>

Wij vermoeden alvast dat hierover in de toekomst nog heel wat discussie en rechtspraak zal ontstaan hoewel dit op het ogenblik van de publicatie van deze masterproef nog niet volledig duidelijk was.⁶⁵

Door de verplichte registratie bij de onroerende goederen is het onmogelijk om deze goederen te vervreemden via een handgift. Bij roerende goederen kan men de schenkbelasting eventueel vermijden door gebruik te maken van bijvoorbeeld een hand- of bankgift.

Voor de toepassing van het voorbehoud van vruchtgebruik inzake roerende goederen is het gebruik van een handgift echter, net zoals bij de onroerende goederen, niet mogelijk.⁶⁶ De reden waarom deze handgift niet aanvaard wordt, is omdat de traditio-vereiste niet vervuld kan worden door het voorhouden van vruchtgebruik.⁶⁷ Onder deze traditio-vereiste wordt de essentiële materiële overdracht van een goed verstaan.⁶⁸ Gezien deze voorwaarde van de handgift bij het voorbehoud van vruchtgebruik niet voldaan wordt, kan de schenker nog over het goed beschikken en zal artikel 918 B.W. niet van toepassing zijn. Om dit te proberen omzeilen zoekt men naar eventuele alternatieven.⁶⁹

Een mogelijk alternatief is dat de schenker een vervreemding doet onder last waardoor de begiftigde een levenslang periodiek bepaald bedrag aan de schenker moet betalen.⁷⁰ De schenker geniet in dit geval van de opbrengst van de goederen die hij vervreemd heeft.⁷¹ De schenker heeft hierdoor echter geen controle meer over de geschonken goederen en daarbovenop loopt hij het risico van eventuele insolventie, onbekwaamheid of onwil van de

---

⁶⁵ Website Cazimir geraadpleegd op 29/04/2016, <http://www.cazimir.be/juridisch-nieuws/item/schenken-met-voorbehoud-van-vruchtgebruik-onder-vuur>; Website Vlaamse Belastingdienst geraadpleegd op 29/04/2016, <http://belastingen.vlaanderen.be/sp-15004-gesplitste-aankoop-vruchtgebruik-blote-eigendom-tegenbewijs-voor-gesplitste-aankopen>

⁶⁶ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erferissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 37

⁶⁷ N. LABBEEUW, "Schenking versus handgift" in J. DU MONGH en W. PINTENS, *Familiaal vermogensbeheer*, Antwerpen, Insertia, 2004, p.74

⁶⁸ N. LABBEEUW, "Schenking versus handgift" in J. DU MONGH en W. PINTENS, *Familiaal vermogensbeheer*, Antwerpen, Insertia, 2004, p.70

⁶⁹ M. PUELINCKX-COENE, "Artikel 918 B.W. een mogelijk instrument van vermogensplanning?", *TEP* 2007, p.292; N. LABBEEUW, "Schenking versus handgift" in J. DU MONGH en W. PINTENS, *Familiaal vermogensbeheer*, Antwerpen, Insertia, 2004, p.75

⁷⁰ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erferissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 37; M. PUELINCKX-COENE, "Artikel 918 B.W. een mogelijk instrument van vermogensplanning?", *TEP* 2007, p.292; N. LABBEEUW, "Schenking versus handgift" in J. DU MONGH en W. PINTENS, *Familiaal vermogensbeheer*, Antwerpen, Insertia, 2004, p.76

⁷¹ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erferissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 37

begiftigde van het goed.⁷² Gezien een handgift met voorbehoud van vruchtgebruik slechts mogelijk is door alternatieven in te lassen, lijkt het ons veiliger aan te nemen dat in het algemeen een handgift met voorbehoud van vruchtgebruik niet kan in het kader van artikel 918 B.W.

Het burgerrechtelijk gevolg van de uitwerking van artikel 918 B.W. bij een vervreemding met voorbehoud van vruchtgebruik is simultaan aan de uitwerking bij de vervreemding met lijfrente. Belangrijk is wel dat bij de overdracht met voorbehoud van vruchtgebruik rekening moet worden gehouden met de volle eigendom zoals artikel 918 B.W. zelf zegt. Bij de waardebepaling moet er dus gedaan worden alsof er geen opsplitsing is tussen vruchtgebruik en blote eigendom.

3.3 Fiscaal gevolg last van lijfrente versus voorbehoud van vruchtgebruik

Eerder is het burgerrechtelijk gevolg van een vervreemding volgens artikel 918 B.W. van een vader naar één van zijn kinderen aangehaald.⁷³ Nu wordt het fiscaal gevolg hiervan weergegeven ten aanzien van een vervreemding met last van lijfrente versus een vervreemding met voorbehoud van vruchtgebruik. Op het moment dat vader Leon het ouderlijk huis aan zijn zoon Lucas vervreemdt, is hij 79 jaar oud en is Lucas 40. Op datzelfde moment is de woning 300.000,00 euro waard, maar door een opwaardering van de buurt is de waarde van het huis, op het moment van overlijden van Leon, gestegen naar 400.000,00 euro.

3.3.1 Berekening vruchtgebruik

Conform artikel 2.7.3.3.2 V.C.F. is de berekening voor de waarde van het vruchtgebruik:
Waarde vruchtgebruik = waarde volle eigendom x 4% x coëfficiënt volgens leeftijd.

Zoals eerder aangehaald moet er, gezien vader Leon 79 jaar is, rekening gehouden worden met een coëfficiënt van 4 waardoor volgende berekening tot stand komt: $300.000,00 \times 4\% \times 4 = 48.000,00$ euro. Hierdoor verkrijgt zoon Lucas een eigendom ter waarde van **252.000,00 euro**, namelijk $300.000,00$ euro – $48.000,00$ euro.

---

⁷² N. LABBEEUW, "Schenking versus handgift" in J. DU MONGH en W. PINTENS, *Familiaal vermogensbeheer*, Antwerpen, Insertia, 2004, p.76; M. PUELINCKX-COENE, "Artikel 918 B.W. een mogelijk instrument van vermogensplanning?", *TEP* 2007, p.292

⁷³ Supra: onderdeel "3.2.2 last van lijfrente" van deze masterproef

3.3.2 Berekening lijfrente

Voor de berekening van de lijfrente kan een waardetabel,⁷⁴ opgesteld door J. Schryvers, gebruikt worden. Deze waardetabel werd opgenomen in bijlage 3.1. Opgelet, dit is een fictieve tabel waarbij we er bewust voor gekozen hebben om geen rente op te nemen. De reden hiervoor is omdat we ervan uit gaan dat een ouder geen rente zal vragen aan de begiftigde-verkrijger, rekening houdend met de reeds overeengekomen tegenprestatie volgens de modaliteiten van artikel 918 B.W. Deze cijfers zullen dus niet overeenkomen met de werkelijkheid maar dit laat wel toe dat er een eerste beeld verkregen wordt over de te betalen lijfrente. Volgens de tabel is er een maandelijks te betalen lijfrente van afgerond 2.909,00 euro.

Wanneer vader Leon 5 jaar na de vervreemding komt te overlijden, zal zoon Lucas in totaal **174.552,00 euro** (i.e. zie tabel in bijlage 3.1) betaald hebben om een eigendom van 300.000,00 euro te verkrijgen. Dit wil zeggen dat hij in totaal een som van 125.448,00 euro van de waarde van de eigendom niet heeft moeten vergoeden.

Het nadeel aan deze berekening is dat het eerste vermoeden speelt bij artikel 918 B.W. Men zal namelijk vermoeden dat de lijfrente niet effectief betaald werd. Dit vermoeden komt later opnieuw aan bod.⁷⁵

3.3.3 Te betalen schenkbelasting versus verkooprecht

3.3.3.1 *Schenkbelasting*

Zoals eerder aangehaald in deze masterproef is het noodzakelijk om de overdracht van een onroerend goed af te handelen met een notariële akte. Hierdoor zal er op een schenking schenkbelasting betaald moeten worden. In deze veronderstelling is het onroerend goed in Vlaanderen gelegen waardoor Lucas Vlaamse schenkbelasting zal moeten betalen.

Vervolgens kan tabel I “verkrijging in rechte lijn en tussen partners” van artikel 2.8.4.1.1, §1 V.C.F. erbij gehaald worden om de schenkbelasting te berekenen.

---

⁷⁴ J. SCHRYVERS, *(Belgische) prospectieve sterfte - en kapitalisatietafels 2016*, geraadpleegd op 24/02/2016, <http://www.tafelsschryvers.be/>

⁷⁵ Infra: onderdeel “4.1.1 Betekenis vermoeden vermomde schenking” van deze masterproef

Tabel I: Verkrijging in rechte lijn en tussen partners

Gedeelte van de schenking		Tarief, toepasselijk op het overeenstemmende gedeelte in kolom A, in %	Totaalbedrag van de belasting over de voorgaande gedeelten, in euro
A Schijf in euro			
Vanaf	Tot en met		
0,01	150.000,00	3%	-
150.000,01	250.000,00	9%	4.500,00
250.000,01	450.000,00	18%	13.500,00
450.000,01		27%	49.500,00

Tabel 4: Tarief schenkbelasting voor een verkrijging in rechte lijn en tussen partners⁷⁶

Zoals weergegeven bij de berekening van het vruchtgebruik krijgt Lucas een schenking van een onroerend goed voor 252.000,00 euro. De schenkbelasting wordt echter op de waarde van de volle eigendom, 300.000,00 euro, berekend, aangezien het vruchtgebruik later bij het overlijden van de schenker zal aangroeien bij de blote eigendom.⁷⁷ Op het moment van deze aangroei zal enkel nog het algemeen vast recht van 50,00 euro verschuldigd zijn.⁷⁸

Lucas zal de eerste en tweede schijf van de schenkbelasting volledig moeten betalen gezien de volle waarde van de eigendom onder de derde schijf valt. Voor de eerste twee schijven zal hij dus 13.500,00 euro moeten betalen. Daarbij moet de te betalen belasting van de derde schijf opgeteld worden. Dit bedrag bedraagt: 300.000,00 euro – 250.000,01 euro = 49.999,99 euro. Deze 49.999,99 euro wordt vermenigvuldigd met het tarief van 18% waardoor dit resulteert in 9.000,00 euro. Dit opgeteld bij de eerder berekende 13.500,00 euro geeft een totaal van 22.500,00 euro. In totaal zal Lucas dus een schenkbelasting van **22.500,00 euro** moeten betalen.

⁷⁶ Art. 2.8.4.1.1 V.C.F. en Art. 131, §1 in het oud W. Reg.

⁷⁷ Art. 2.8.3.0.1, § 1 V.C.F., "Voor de schenkingen onder de levenden van roerende en onroerende goederen wordt een schenkbelasting geheven op het aandeel van elke begiftigde, op basis van de verkoopwaarde van de geschonken goederen, zonder aftrek van lasten." en Art. 131, §1 in het oud W. Reg.

⁷⁸ Art. 2.9.6.0.1, 3° V.C.F. en Art. 159, 3° in het oud W. Reg.

3.3.3.2 Verkooprecht

Wanneer het goed niet vervreemd wordt aan Lucas onder voorbehoud van vruchtgebruik maar wel onder last van lijfrente zal geen schenkbelasting maar een verkooprecht verschuldigd zijn. Dit verkooprecht zou ook verschuldigd geweest zijn wanneer de vervreemding onder voorbehoud van vruchtgebruik onder bezwarende titel had plaatsgevonden.⁷⁹ Het verkooprecht in Vlaanderen is een evenredig vast recht, met een percentage van 10%.⁸⁰

De waarde van de eigendom wordt berekend op basis van het bedrag van de overeengekomen prijs en lasten of op basis van het bedrag van de overeengekomen tegenprestatie.⁸¹ In deze situatie is de tegenprestatie een betaling met lijfrente. Gezien er niet ingeschat kan worden hoe oud vader Leon zal worden, en er dus niet met zekerheid gezegd kan worden hoeveel lijfrente zoon Lucas zal moeten betalen, moet er rekening gehouden worden met paragraaf 2 van artikel 2.9.3.0.1 V.C.F. Deze paragraaf zegt dat de belastbare grondslag in geen geval lager mag zijn dan de verkoopwaarde van de overgedragen onroerende goederen.⁸² Aangezien de geschatte te betalen lijfrente lager zal zijn dan de verkoopwaarde moet er rekening gehouden worden met de verkoopwaarde om het verkooprecht te berekenen. Deze verkoopwaarde bedraagt in dit geval 300.000,00 euro waardoor voor het totale verkooprecht volgende berekening verkregen wordt: $300.000,00 \times 10\% = 30.000,00$ euro. Zoon Lucas zal bij een vervreemding met lijfrente dus een verkooprecht van **30.000,00 euro** moeten betalen.

Als er enkel naar de te betalen registratiebelasting wordt gekeken, waaronder de schenkbelasting en het verkooprecht vallen, is het opvallend dat de schenking met voorbehoud van vruchtgebruik voor de begiftigde het voordeligste uitkomt. Indien Leon in de twee situaties even lang zou leven, zou Lucas bij een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik het minst moeten betalen. Bij de schenking met voorbehoud van vruchtgebruik zal de kost voor Lucas 22.550,00 euro inhouden (i.e. 22.500,00 euro schenkbelasting en

---

⁷⁹ Art. 2.9.1.0.1 V.C.F., "... wordt het verkooprecht gevestigd naar aanleiding van de registratie of de verplichting tot registratie van akten of geschriften die als titel gelden van een overeenkomst houdende overdracht onder bezwarende titel van eigendom of vruchtgebruik van onroerende goederen, ..." en Art. 1, 19 en 31 in het oud W. Reg.

⁸⁰ Art. 2.9.4.1.1 V.C.F. en Art. 44 in het oud W. Reg.; Dit kan echter genuanceerd worden aangezien er ook de mogelijkheid bestaat dat er in sommige gevallen maar 5% verkooprecht verschuldigd is. Dit is bijvoorbeeld het geval bij een klein beschrijf. Zie Art. 2.9.4.2.1 V.C.F. en Art. 53 in het oud W. Reg.

⁸¹ Art. 2.9.3.0.1 §1 V.C.F., "Het verkooprecht wordt vastgesteld op basis van het bedrag van de overeengekomen prijs en lasten of het bedrag van de overeengekomen tegenprestatie ten laste van de verkrijger." en Art. 45 in het oud W. Reg.

⁸² Art. 2.9.3.0.1 §2 V.C.F., "De belastbare grondslag mag in geen geval lager zijn dan de verkoopwaarde van de overgedragen onroerende goederen." en Art. 46 in het oud W. Reg.

50,00 euro algemeen vast recht bij het overlijden van Leon) in vergelijking met 30.000,00 euro die hij zou moeten betalen indien de vervreemding met last van lijfrente werd opgesteld. Deze berekeningen worden in het achterhoofd gehouden voor de verdere situaties.

3.4 Korte conclusie

Alvorens artikel 918 B.W. in werking treedt, zijn er verschillende toepassingsvereisten. Zo moet de vervreemding gedaan worden aan een, volgens de rechtsleer algemeen aanvaard, neergaande reservataire erfgenaam in rechte lijn en moet de vervreemding op een bepaalde manier tot stand komen. Echter kan aangehaald worden dat er in de wet nergens expliciet vermeld staat dat de vervreemding in neergaande lijn moet geschieden. Toch heeft de rechtsleer deze denkwijze algemeen en unaniem aangenomen. Wij zijn van mening dat een vervreemding in opwaartse rechte lijn onder de modaliteiten van artikel 918 B.W. wel mogelijk is, maar dit enkel in uitzonderlijke gevallen en met bijhorende risico's zoals de kans om uiteindelijk erfbelasting te moeten betalen op een goed dat eerst van de vervreemder zelf was.

De vervreemding kan op drie verschillende manieren tot stand komen: door afstand van kapitaal, met last van lijfrente of met voorbehoud van vruchtgebruik. Het is afhankelijk van de situatie om te kunnen bepalen welke methode het voordeligst kan zijn voor de verkrijger. Toch moeten we het initiële doel van artikel 918 B.W. in ons achterhoofd houden, namelijk het beschermen van de niet-begiftigde reservataire erfgenamen. Ondanks het feit dat dit de oorspronkelijke opzet van het artikel was, is hier doorheen de jaren zoveel mee gespeeld dat het artikel uiteindelijk een mechanisme is geworden die de mogelijkheid geeft niet enkel de niet-begiftigde reservataire erfgenamen te beschermen, maar ook de reservataire begiftigde mogelijkheden te bieden.

4 Vermoedens

Zoals eerder aangehaald bestaat er voor de reservataire erfgenamen een reserve waar zij minimum recht op hebben bij het openvallen van een nalatenschap.⁸³ Initieel werd artikel 918 B.W. ingevoerd om ervoor te zorgen dat de reservataire erfgenamen beschermd blijven. Het artikel zorgde ervoor dat het voor de niet-begiftigde reservataire erfgenamen gemakkelijker werd om aan te tonen dat de vervreemding tussen de ouder en een begiftigde (een erfgenaam in rechte lijn) die zagezegd tot stand gekomen was onder bezwarende titel, in feite een schenking was die de reserve aantastte. Om ervoor te zorgen dat de reserve intact blijft bij een vervreemding volgens de modaliteiten van artikel 918 B.W. (i.e. schenking met voorbehoud van vruchtgebruik, verkoop met afstand van kapitaal of verkoop met last van lijfrente) heeft de wetgever bij artikel 918 B.W. twee vermoedens ingesteld.⁸⁴

Om te beginnen is er het eerste vermoeden dat de opgelegde tegenprestatie van de vervreemding fictief acht en er dus van uit gaat dat de vervreemding eigenlijk een vermomde schenking inhoudt. Aanvullend gaat dit vermoeden ervan uit dat het om een vermomde schenking gaat voor de volle waarde van het goed. Daarnaast bestaat het tweede vermoeden dat zegt dat de vervreemding, volgens de modaliteiten van artikel 918 B.W., geacht wordt een schenking buiten erfdeel te zijn, die vervolgens eerst aangerekend mag worden op het beschikbaar deel en eventueel nog ingekort moet worden op het individueel reserve van de begiftigde.

4.1 Vermoeden: vermomde schenking

4.1.1 Betekenis vermoeden vermomde schenking

Alvorens te starten met de bespreking van het eerste wettelijk vermoeden wordt de tekst van artikel 918 B.W. erbij genomen. Het artikel start als volgt: *“De waarde in volle eigendom van de goederen die aan een van de erfgerechtigden in de rechte lijn vervreemd zijn...”*.⁸⁵

Het eerste vermoeden bestaat erin dat de rechtshandeling gezien wordt als een vermomde schenking, dit voor de waarde van de volle eigendom zoals aangehaald in artikel 918 B.W. Hiermee wordt bedoeld dat de overeengekomen tegenprestatie van de schenking als

---

⁸³ Supra: onderdeel “2.2 Reserve en beschikbaar deel” van deze masterproef

⁸⁴ M. PUELINCKX-COENE, “Artikel 918 B.W. een mogelijk instrument van vermogensplanning?”, *TEP* 2007, p.292-293

⁸⁵ Art. 918 B.W.

onbestaande wordt beschouwd.⁸⁶ Een vermomde schenking houdt namelijk in dat er in werkelijkheid een schenking gedaan wordt volgens een overeenkomst dat een handeling onder bezwarende titel is. Tegelijkertijd wordt ook afgesproken dat de tegenprestatie niet voldaan moet worden. Door het eerste vermoeden dat ingesteld werd, wordt de tegenprestatie bij een vervreemding in het kader van artikel 918 B.W. dus geacht fictief te zijn. Het feit dat de begiftigde kan aantonen met alle bewijsmiddelen van het gemeen recht dat de tegenprestatie wel degelijk werd uitgevoerd, zal hierbij geen verschil maken. Dit is namelijk een ‘iuris et de iure’ vermoeden, met andere woorden een vermoeden dat niet betwist of weerlegd kan worden. Door dit vermoeden in te stellen heeft de wetgever ervoor gezorgd dat iedere vervreemding (i.e. vervreemding om niet en vervreemding onder bezwarende titel) onder de modaliteiten van artikel 918 B.W. aan een erfgerechtigde in rechte lijn gezien wordt als een zuivere schenking, dit dus ook wanneer er wel degelijk een tegenprestatie voldaan werd.⁸⁷

De bepaling in de interpretatieve wet van 4 januari 1960 stelt, zoals eerder aangehaald, dat de vervreemdingen waarover gesproken in artikel 918 B.W. zowel onder bezwarende titel als om niet zijn. De vraag die hier rijst is “waarom zou er een vermoeden bestaan die de vervreemding als een vermomde schenking ziet, als ook een vervreemding om niet onder de modaliteiten van artikel 918 B.W. valt?”. Dit geval lijkt op een onlogische tussenkomst van de wetgever in het voordeel van de creatieve notarissen om openlijke schenkingen in het geval van artikel 918 B.W. als vermomde schenkingen te beschouwen waardoor de voor- en tevens ook de nadelen van artikel 918 B.W. gebruikt kunnen worden.⁸⁸

Dit eerste vermoeden, het vermoeden van een vermomde schenking, zien wij als een potentieel gevaar. Het feit dat eventuele tegenprestaties als fictief geacht worden, is nadelig wanneer de verkrijger van het goed er effectief een tegenprestatie voor gegeven heeft. Hiermee zal namelijk geen rekening gehouden worden bij de vereffening en verdeling van de nalatenschap, waardoor de verkrijger van het goed de tegenprestatie voldaan heeft zonder er zelf enig voordeel uit te halen bij het openvallen van de nalatenschap. Dit is bijgevolg de bescherming die de wetgever wilde creëren voor de niet-begiftigde reservataire erfgenamen.

---

⁸⁶ H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge: principes, doctrine, jurisprudence. Tome VIII/2. Les testaments*, Brussel, Bruylant, 1973, p.1571

⁸⁷ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, “Commentaar bij art. 918 B.W.” in X., *Erkennen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 5

⁸⁸ K. VANWICKELLEN, “De instemmingsvereiste van artikel 918 B.W.: quid, quando, quis?” in W. PINTENS en J. DU MONGH, *Patrimonium*, Antwerpen, Intersentia, 2006, p.422

4.1.2 De begunstigen

Het vermoeden werd ingesteld ten voordele van de niet-begiftigde reservataire erfgenamen. Zij waren geen onderdeel van de overeenkomst inzake de vervreemding tussen de ouder en de begiftigde waardoor zij niet hebben kunnen ingrijpen bij eventueel onrecht. Het vermoeden van vermomde schenking kan enkel weerlegd worden indien de niet-begiftigde reservataire erfgenamen instemmen met de vervreemding. Het feit dat zij instemmen met de vervreemding betekent dat ze afstand doen van hun reservatair recht om vereffening van de vervreemding te vorderen op het moment dat de nalatenschap openvalt. Ze sluiten zich bijgevolg aan bij de werkelijkheid van de tegenprestatie geleverd door de verkrijger.⁸⁹ Deze instemming, die noodzakelijk is om het vermoeden te doorbreken, komt later nog uitgebreid aan bod.⁹⁰

Artikel 918 B.W. vindt zijn uitwerking op het ogenblik van het openvallen van de nalatenschap. Alle bestaande reservataire erfgenamen op dat moment kunnen het artikel met zijn bijhorende vermoedens invoeren. Dit is inclusief de personen die op het moment van de vermomde schenking nog niet levensvatbaar waren of nog geen reservataire erfgenamen waren doordat ze nog niet in nuttige graad stonden. Ook de wijzigingen in de wetgeving worden in acht genomen, gezien het mogelijk is dat door een wetswijziging een bepaalde groep erfgerechtigd wordt tijdens de jaren tussen de vervreemding en het overlijden van de vervreemder.⁹¹

Als Leon een goed vervreemdt aan Lucas op het moment dat Hendrik nog in leven is, wil dit zeggen dat op dit moment enkel zoon Hendrik, zoon Pieter en dochter Paulien artikel 918 B.W. kunnen invoeren, aangezien zij de reservataire erfgenamen zijn. Op het moment dat Leon overlijdt, is echter ook Hendrik reeds vooroverleden wat ervoor zorgt dat niet enkel Pieter en Paulien artikel 918 B.W. kunnen invoeren, maar ook de kleindochters van Leon, Louise en Emma. Zij komen volgens plaatsvervangende erfgenamen in de erfgerechtigde graad.

Het is eveneens mogelijk dat grootvader Leon een goed vervreemdt aan zijn kleindochter Emma op het moment dat de vader van Emma, Hendrik, nog in leven is. Daardoor is Emma geen erfgerechtigde in rechte lijn op het moment van de vervreemding. Dit zorgt ervoor dat

---

⁸⁹ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 5

⁹⁰ Infra: onderdeel "5 Instemming" van deze masterproef

⁹¹ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 12

artikel 918 B.W. niet ingeroepen kan worden door de reservataire erfgenamen bij overlijden van Leon, aangezien de vervreemding niet aan een erfgerechtigde in rechte lijn plaatsvond. Dit ondanks het feit dat Emma, als plaatsvervanger van haar vader op het moment van overlijden, toch reservatair erfgerechtigde wordt.⁹²

Aanvullend kunnen ook de schuldeisers van de niet-begiftigde reservataire erfgenamen via de zijdelingse vordering van artikel 1166 B.W. het vermoeden tegen de begiftigde inroepen.⁹³ Iedereen die geen reservataire erfgenaam is of die geen schuldeiser van een reservataire erfgenaam is, kan het vermoeden van vermomde schenking niet inroepen. Echter kunnen deze laatsten wel bewijzen, door alle bewijsmiddelen van het gemeen recht, dat het om een vermomde schenking voor de volle waarde gaat. Op die manier kan de schenking dus ook door hen aangevochten worden.⁹⁴

Naast de zijdelingse vordering moet er ook rekening gehouden worden met artikel 1167 B.W.⁹⁵ Dit artikel is de actio pauliana, ook wel de pauliaanse vordering genoemd. Deze actio pauliana slaat op het feit dat een schuldeiser daden, die de schuldenaar gesteld heeft om zich onvermogen te maken, ongeldig kan laten verklaren wanneer hierdoor de rechten van de schuldeiser op een bedrieglijke manier werden benadeeld. Wanneer de schuldeiser, die in dit geval in eigen naam optreedt, de actio pauliana inroept, kan hij ervoor zorgen dat de goederen naar het vermogen van de schuldenaar terugkeren.⁹⁶

4.1.3 Gevolg vermoeden vermomde schenking

Bovenop het vermoeden van vermomde schenking wordt de schenking ook nog eens geacht vermomd te zijn voor de waarde in volle eigendom. Stel dat de tegenprestaties wel in rekening gebracht mogen worden, zou artikel 918 B.W. niet spreken over de waarde in volle eigendom. Net omdat de overeengekomen tegenprestatie geacht wordt fictief te zijn, moet rekening gehouden worden met de volle eigendom van het vervreemd goed. Dit kan ertoe leiden dat de begiftigde misschien wel een vergiftigd geschenk krijgt van de erflater en dus tweemaal moet betalen voor de verkrijging van het goed.

---

⁹² M. PUELINCKX-COENE, "Artikel 918 B.W. een mogelijk instrument van vermogensplanning?", *TEP* 2007, p.291

⁹³ Art. 1166 B.W., "*Niettemin kunnen de schuldeisers alle rechten en vorderingen van hun schuldenaar uitoefenen, met uitzondering van die welke uitsluitend aan de persoon verbonden zijn.*"

⁹⁴ C. DECLERCK, J. DU MONGH, W. PINTENS, en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Insertia, 2010, p.1212

⁹⁵ Art. 1167 B.W., "*Zij kunnen ook in hun eigen naam opkomen tegen de handelingen die hun schuldenaar verricht heeft met bedrieglijke benadeling van hun rechten.*

Niettemin, wat betreft hun rechten vermeld in de titel Erfenissen en in de titel (Huwelijksvermogensstelsels), moeten zij zich naar de aldaar voorgeschreven regels gedragen."

⁹⁶ R. DEKKER, (ED.), *Handboek Burgerlijk Recht - Deel III*, Antwerpen, Insertia, 2007, p.259

Zoals eerder aangehaald vervreemdt vader Leon aan zijn zoon Lucas een onroerend goed ter waarde van 300.000,00 euro. Deze vervreemding is een vermomde schenking met last van lijfrente ten voordele van Leon. Op het moment van de vervreemding is Leon 79 jaar oud en is Lucas 40 jaar oud. Vader Leon sterft vijf jaar na de vervreemding op een leeftijd van 84 jaar.

Volgens eerdere berekeningen⁹⁷ werd vastgesteld dat de last van lijfrente gedurende de vijf jaren dat Leon nog in leven is 174.552,00 euro bedraagt. In principe zal dit resulteren in een verkooprecht van 30.000,00 euro volgens de regels van artikel 2.9.3.0.1 V.C.F. en de eerdere berekeningen.

Vervolgens kunnen zich twee situaties voordoen:

- Lucas betaalt deze tegenprestatie van 174.552,00 euro naast zijn verkooprecht van 30.000,00 euro effectief.
- De tegenprestatie wordt geacht fictief te zijn, en dus betaalt Lucas niet werkelijk de last waardoor hij enkel het verkooprecht van 30.000,00 euro betaalt.

Situatie 1:

Naast de tegenprestatie van Lucas zal hij daar bovenop een verkooprecht moeten betalen voor het verkregen goed. Het betalen van het verkooprecht is een fiscaal gevolg dat plaatsvindt bij de vervreemding van het goed. Op het moment dat de nalatenschap openvalt, zal omwille van het eerste vermoeden de vervreemding gezien worden als een vermomde schenking. Dit heeft als gevolg dat Lucas de volle waarde van het verkregen goed zal moeten aanrekenen op het beschikbaar deel en eventueel zal moeten inkorten op zijn individueel reserve.⁹⁸ Dit ondanks het feit dat hij reeds een last van lijfrente en het verkooprecht betaald heeft.

Door de jaren heen is de waarde van het huis door een opwaardering van de buurt verhoogd naar 400.000,00 euro. Bijgevolg wordt de fictieve massa bepaald op 1.400.000,00 euro, wat tot gevolg heeft dat het beschikbaar deel neerkomt op 350.000,00 euro.⁹⁹ Aangezien Lucas nu een onroerend goed heeft met een waarde van 400.000,00 moet er nog 50.000,00 euro door hem worden ingekort. Hierdoor verkrijgt Lucas een erfdeel van 612.500,00 euro terwijl dat van de rest in totaal 787.500,00 euro bedraagt.

---

⁹⁷ Supra: formule volgens onderdeel "3.3.2 Berekening lijfrente" van deze masterproef

⁹⁸ Art. 918 B.W.

⁹⁹ Supra: formule volgens onderdeel "3.3.2 Berekening lijfrente" van deze masterproef

De erfbelasting wordt berekend volgens onderstaande tabel:

Tabel I: Tarief voor een verkrijging in rechte lijn en tussen partners

A Schijf in euro		Tarief, toepasselijk op het overeenstemmende gedeelte in kolom A, in %	Totaalbedrag van de belasting over de voorgaande gedeelten, in euro
Vanaf	Tot en met		
0,01	50.000,00	3%	-
50.000,01	250.000,00	9%	1.500,00
250.000,01		27%	19.500,00

Tabel 5: Tarief erfbelasting voor een verkrijging in rechte lijn en tussen partners¹⁰⁰

Het erfdeel van Lucas bedraagt 612.500,00 euro, waarvan 400.000,00 euro als onroerend goed en 212.500,00 euro als roerende goederen. Voor de berekening van de erfbelasting moet een onderscheid gemaakt worden.¹⁰¹

Onroerend goed: 400.000,00 euro		Roerende goederen: 212.500,00 euro	
Schijf 1 en 2	19.500,00	Schijf 1	1.500,00
Schijf 3	40.500,00 = $(400.000,00 - 250.000,01) \times 27\%$	Schijf 2	14.625,00 = $(212.500,00 - 50.000,01) \times 9\%$
TOTAAL = 60.000,00 euro		TOTAAL = 16.125,00 euro	
TOTAAL = 76.125,00 euro			

Tabel 6: Berekening erfbelasting

Bijgevolg kan vastgesteld worden dat wanneer Lucas effectief zijn tegenprestatie betaalt, hij 280.677,00 euro (i.e. 30.000,00 verkooprecht + 76.125,00 erfbelasting + 174.552,00 lijfrente) zal betalen op het door hem verworven onroerend goed.

¹⁰⁰ Art. 2.7.4.1.1, §1 V.C.F. en Art. 48, §1 in het oud W. Succ

¹⁰¹ Art. 2.7.4.1.1, §2 V.C.F. en Art. 48, §2 in het oud W. Succ

Situatie 2:

Aangezien Lucas hier geen tegenprestatie betaalt, zal hij enkel erfbelasting moeten betalen op het moment van overlijden van zijn vader Leon. Echter heeft hij wel reeds 30.000,00 euro verkooprecht betaald op het moment van de vervreemding. Samen bedraagt dit 106.125,00 euro.

Conclusie:

Ondanks het feit dat Lucas effectief zijn tegenprestatie uitgevoerd heeft, zal het eerste vermoeden van artikel 918 B.W. ervoor zorgen dat de vervreemding wordt gezien als een vermomde schenking voor de waarde van de volle eigendom. Dit leidt ertoe dat de verkrijger van het goed bij overlijden van de vervreemder erfbelasting zal moeten betalen op de volledige waarde. De erfbelasting zal dus even hoog zijn wanneer er een tegenprestatie werd betaald dan wanneer er geen tegenprestatie werd betaald. Het enige (nadelige) verschil voor Lucas is dus de effectief betaalde tegenprestatie.

Indien de vervreemding zou kunnen plaatsvinden zonder de inmenging van artikel 918 B.W. zou Lucas enkel de erfbelasting moeten betalen op een verkregen deel van 250.000,00 euro (i.e. 1.000.000,00 / 4), indien de vervreemding niet meer moet verrekend worden in de nalatenschap. Dit komt overeen met de erfbelasting die zijn broers en zus zullen moeten betalen gezien ze elk een deel van 250.000,00 euro van de nalatenschap zullen verkrijgen. Dit op voorwaarde dat het beschikbaar deel ook volledig aan de reservataire erfgenamen toekomt.

	Situatie met tegenprestatie	Situatie zonder tegenprestatie	Situatie zonder artikel 918 B.W.
Te betalen	280.677,00 euro	106.125,00 euro	49.500,00 euro (i.e. 30.000,00 + 19.500,00)

Tabel 7: Overzicht totaal te betalen door begiftigde in verschillende situaties¹⁰²

De vorm van vervreemding maakt sinds de interpretatieve wet van 4 januari 1960 geen verschil meer uit gezien zowel een vervreemding om niet als een vervreemding onder bezwarende titel als een vermomde schenking onder het toepassingsgebied van artikel 918 B.W. vallen. In bovenstaand geval bestaat het gevaar voor Lucas dat wanneer hij effectief de tegenprestatie uitvoert, hij niet zo'n groot voordeel zal hebben. Hij zal tweemaal moeten

¹⁰² Opgemaakt op basis van de net berekende gegevens

betalen op een goed dat hij slechts één keer heeft verkregen. Dit is dus een gevaar voor Lucas waarbij hij goed moet afwegen of het al dan niet om een vergiftigd geschenk gaat. Echter zal hij in het slechtste geval een onroerend goed met een waarde van 400.000,00 euro verwerven en hiervoor slechts 280.677,00 euro moeten betalen.

4.2 Vermoeden: schenking buiten erfdeel

4.2.1 Betekenis vermoeden schenking buiten erfdeel

Het tweede vermoeden vormt een toegeving aan de initiële bedoeling van de ouder, namelijk één van zijn kinderen (i.e. reservataire erfgenamen in rechte lijn) bevoordelen.¹⁰³ Het vermoeden gaat ervan uit dat de vervreemdingen gedaan zijn buiten erfdeel. Traditioneel werd geacht dat dit tweede vermoeden, net zoals het eerste vermoeden, iuris et de iure was. De vraag of dit tweede vermoeden al dan niet weerlegbaar is, was in eerste instantie onnodig. De reden hiervoor is dat de vervreemding, door het eerste vermoeden, gezien wordt als een vermomde schenking waarbij geen tegenbewijs door de verkrijger mogelijk is. Net door deze vermomde schenking werd vervolgens de vervreemding geacht buiten erfdeel te zijn. Sinds de interpretatieve wet van 4 januari 1960, die stelt dat artikel 918 B.W. betrekking heeft op vervreemdingen onder bezwarende titel en vervreemdingen om niet, werd de vraag van weerlegbaarheid in een ander daglicht geplaatst. Artikel 918 B.W. is er gekomen ter bescherming van de niet-begiftigde reservataire erfgenamen. De vervreemder is niet verplicht de andere reservataire erfgenamen te benadelen, dit kan hij bijvoorbeeld voorkomen door een beding op te nemen in de overeenkomst die stelt dat de schenking als voorschot op erfdeel dient te gebeuren. Door de inbreng die plaatsvindt bij de schenking als voorschot op erfdeel worden de niet-begiftigde reservataire erfgenamen beschermd. Om die reden aanvaardde men in de rechtsleer meer en meer dat het vermoeden van schenking buiten erfdeel weerlegbaar, en dus 'iuris tantum', is.

---

¹⁰³ H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge: principes, doctrine, jurisprudence. Tome VIII/2. Les testaments*, Brussel, Bruylant, 1973, p.1563

Om het probleem van de oorspronkelijk verschillende interpretaties aan te kaarten en op te lossen kwam er op 16 mei 2002 een arrest van het Hof van Cassatie. Dit cassatiearrest stelde dat het tweede vermoeden van artikel 918 B.W. 'iuris tantum' is en dat het dus weerlegd mag worden indien er voldoende bewijs voor is, namelijk het opgenomen beding van voorschot op erfdeel in de overeenkomst.¹⁰⁴

4.2.2 De begunstigen

Door de toegeving aan de initiële bedoeling van de ouder is het tweede vermoeden als het ware een voordeel voor het begiftigde kind. Daarom is het vanzelfsprekend dat enkel de begiftigde reservataire erfgenaam of zijn rechtsopvolgers zich kunnen beroepen op dit vermoeden. Dit is echter enkel en alleen mogelijk ten opzichte van de andere niet-begiftigde reservataire erfgenamen. Daarnaast moet er rekening gehouden worden met de voorwaarde dat de vervreemder de vervreemding niet gepreciseerd mag hebben als voorschot op erfdeel. Wanneer hij dit wel doet moet er rekening gehouden worden met de weerlegbaarheid van dit vermoeden. Dit komt verder in deze masterproef uitgebreid aan bod.¹⁰⁵

Gezien het vermoeden enkel ingeroepen kan worden ten opzichte van andere niet-begiftigde reservataire erfgenamen rees de vraag of een enig kind zich al dan niet op dit tweede vermoeden kan beroepen tegenover de legataris van het beschikbaar deel. Het Hof van Beroep te Brussel oordeelde dat artikel 918 B.W. enkel verhoudingen tussen reservataire erfgenamen regelt.¹⁰⁶ Een enig kind kan dit vermoeden dus niet inroepen tegenover de legataris van het beschikbaar deel.¹⁰⁷

---

¹⁰⁴ Cass. 16 mei 2002, *Pas. 2002*, afl. 5-6, 1163; C. DECLERCK, J. DU MONGH, W. PINTENS, en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2010, p.1213; H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 5,7 en 8; K. VANWICKELEN, "De instemmingsvereiste van artikel 918 B.W.: quid, quando, quis?" in W. PINTENS en J. DU MONGH, *Patrimonium*, Antwerpen, Intersentia, 2006, p. 426; M. PUELINCKX-COENE, "Het verhaal van artikel 918 B.W., of een verhaal dat nooit eindigt!" in C. BIQUET-MATHIEU en P. DELNOY, *Liber Amicorum Paul Delnoy*, Brussel, Larcier, 2005, p.435

¹⁰⁵ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 16

¹⁰⁶ Hof van Beroep Brussel 26 december 1904, *Rev. prat. not.*, 1906, p.198; H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 16; K. VANWICKELEN, "De instemmingsvereiste van artikel 918 B.W.: quid, quando, quis?" in W. PINTENS en J. DU MONGH, *Patrimonium*, Antwerpen, Intersentia, 2006, p.426

¹⁰⁷ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 16

4.2.3 Weerlegbaarheid vermoeden schenking buiten erfdeel

Indien vader Leon een onroerend goed wil vervreemden aan zijn zoon Lucas kan hij dit doen via een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik. Gezien het enerzijds om een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik gaat en anderzijds de vervreemding ten voordele van een reservataire erfgenaam in rechte lijn gebeurt, kan artikel 918 B.W. ingeroepen worden door de andere niet-begiftigde reservataire erfgenamen. Indien Leon dat wenst, kan hij in de schenkingsovereenkomst uitdrukkelijk opnemen dat het gaat om een schenking als voorschot op erfdeel. Op het moment dat hij dit doet, zorgt deze uitdrukkelijke benaming ervoor dat het tweede vermoeden van artikel 918 B.W. teniet wordt gedaan en ontstaat hierdoor een rechtmatig tegenbewijs voor dit vermoeden.¹⁰⁸ Het tweede vermoeden is duidelijk niet tot stand gekomen voor de bescherming van de reserve want het stelt de schenker in staat één van de reservataire erfgenamen te bevoordelen. Bijgevolg kan vastgesteld worden dat dit een mogelijkheid is die in het voordeel van de begiftigde gecreëerd werd.

Daarnaast kan het interessant zijn te weten dat een gewone schenking, in de algemene regel, geacht wordt een schenking als voorschot op erfdeel te zijn, tenzij het tegendeel is bedongen. Indien de schenking volgens de modaliteiten van artikel 918 B.W. overeengekomen is, wordt deze geacht buiten erfdeel te zijn, tenzij het tegendeel bewezen wordt.¹⁰⁹

4.2.4 Gevolg vermoeden schenking buiten erfdeel: inkorting

Artikel 918 B.W. spreekt letterlijk over een toerekening wanneer het tweede vermoeden zijn uitwerking vindt, met andere woorden wanneer het gaat om een schenking buiten erfdeel. *“De waarde in volle eigendom van de goederen ... wordt toegerekend op het beschikbaar gedeelte; en het overschot, indien er een is, wordt in de massa ingebracht.”*¹¹⁰ In dit geval is het de bedoeling dat de volle waarde van de vervreemding aangerekend wordt op het beschikbaar deel. Indien het beschikbaar deel niet voldoende is om de volle waarde te dekken, zal er op het overschot een inkorting gelden.

---

¹⁰⁸ M. PUELINCKX-COENE, “Artikel 918 B.W. een mogelijk instrument van vermogensplanning?”, *TEP* 2007, p.295-296

¹⁰⁹ Art. 843 B.W.; M. PUELINCKX-COENE, “Het verhaal van artikel 918 B.W., of een verhaal dat nooit eindigt!” in C. BIQUET-MATHIEU en P. DELNOY, *Liber Amicorum Paul Delnoy*, Brussel, Larcier, 2005, p.439

¹¹⁰ Art. 918 B.W.

Artikel 918 B.W. spreekt over het overschot dat in de massa wordt ingebracht, maar voor alle duidelijkheid, het overschot zal via inkorting verrekend worden en niet via inbreng. Dit wordt bevestigd door de wetgever in het cassatiearrest van 8 oktober 1992.¹¹¹ Onderstaande tabel geeft duidelijk het verschil weer tussen inkorting en inbreng.

INKORTING	INBRENG
In geval van inkorting moet er eerst een fictieve massa bepaald worden. Deze bestaat uit een beschikbaar deel en een reserve.	In geval van inbreng moet de begiftigde het verkregen goed terug inbrengen in de werkelijke massa van de nalatenschap. Ook deze zal bestaan uit een beschikbaar deel en een reserve.
Vervolgens verrekent men de volle waarde van de gift op het beschikbaar deel en indien er een overschot is, wordt deze verrekend met het individuele reserve.	Daarna wordt de waarde van het goed aangerekend op het individueel reserve van de begiftigde en op zijn erfdeel van het beschikbaar deel. Indien er een tekort is, zal de begiftigde dit tekort moeten betalen aan de andere reservataire erfgenamen.
Stel: er blijft nog 1/3 van de volle waarde van de vervreemding over, die niet kon aangerekend worden op het beschikbaar deel, dan zal de reserve van de begiftigde verminderd worden met 1/3 van de volle waarde van de vervreemding.	Deze verdeling volgens de wet is op basis van artikel 913 B.W., zoals eerder aangehaald. ¹¹²
→ Van toepassing bij 'buiten erfdeel'	→ Van toepassing bij 'voorschot op erfdeel'

Tabel 8: Inkorting versus inbreng¹¹³

Gebruikelijk worden schenkingen aan erfgerechtigden bij overlijden van de schenker aan inbreng onderworpen,¹¹⁴ maar aangezien het Hof van Cassatie in zijn arrest van 16 mei 2002 duidelijk opmerkt dat deze vervreemdingen volgens de modaliteiten van artikel 918 B.W. toegerekend mogen worden op het beschikbaar gedeelte, verklaart het Hof dat het hier om een inkorting gaat.¹¹⁵

Zoals eerder aangehaald slaat de volle waarde op het feit dat er met de tegenprestatie geen rekening gehouden mag worden bij de toerekening (resultaat van het eerste vermoeden dat onweerlegbaar is). Voor onroerende goederen zal de volle waarde berekend worden op de dag van overlijden.¹¹⁶ Voor roerende goederen geldt de regel van inbreng in mindere ontvangst aan de waarde ten tijde van de gift. Mindere ontvangst wil zeggen dat de verkrijger de verkregen goederen mag behouden, maar dat de andere niet-begiftigde erfgenamen voor

¹¹¹ Cass. 8 oktober 1992, *Pas.* 1992, I, 1127, concl. PIRET

¹¹² Supra: onderdeel "2.2 Reserve en beschikbaar deel" van deze masterproef

¹¹³ Cass. 8 oktober 1992, *Pas.* 1992, I, 1127, concl. PIRET; K. VANWICKELEN, "Artikel 918 B.W. en openlijke schenkingen: blijkbaar een nog steeds controversiële combinatie", *R.W.*, 2003, p.1546-1547

¹¹⁴ Art. 843 B.W.

¹¹⁵ Cass. 16 mei 2002, *Pas.* 2002, afl. 5-6, 1163

¹¹⁶ Art. 860 B.W.

de verdeling van de nalatenschap eerst andere goederen uit de erfenis mogen halen, voor dezelfde waarde als de waarde die de begiftigde heeft verkregen. Op die manier kan de nalatenschap voor iedereen gelijk verdeeld worden.¹¹⁷ Hier wordt wel gesproken over inbreng maar zoals hierboven aangehaald oordeelde het Hof dat artikel 918 B.W. over inkorting gaat.

Op basis van de specifieke bewoording, “*De waarde in volle eigendom van de goederen ...*”, opgenomen in artikel 918 B.W.¹¹⁸ wordt aangenomen dat de inkorting niet in natura hoeft plaats te vinden, maar in waarde rechtgezet kan worden.¹¹⁹ De mogelijkheid van rechtzetting in waarde geldt zowel voor roerende goederen als voor onroerende goederen, dit in tegenstelling met artikel 859 B.W. dat zegt dat inkorting van een onroerend goed in natura moet gebeuren.¹²⁰ Door deze benadering van het artikel kan de begiftigde het onroerend goed behouden en is het mogelijk de toerekening van het overschot te verrekenen op zijn individueel reserve en, indien nodig, nog een som te betalen.¹²¹ Dit is belangrijk aangezien een schenking van een onroerend goed in principe in natura vereffend moet worden en dus de begiftigde het onroerend goed terug moet afgeven.¹²²

Om het verschil tussen inkorting en inbreng goed voor ogen te houden, verduidelijkt onderstaand voorbeeld dit verschil. Zoals tabel 8 weergeeft, gaat het bij een voorschot op erfdeel over inbreng terwijl er bij een schenking buiten erfdeel inkorting toegepast moet worden.

---

¹¹⁷ Art. 868 B.W., Art. 869 B.W.; F. BUYSENS, “Artikel 918 B.W.: Ook bij openlijke schenkingen als voorschot een middel tot definitieve familiale schikkingen?”, *TEP* 2006, p.165; K. VANWINKELN, C. DECLERCK en W. PINTENS, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, p.422

¹¹⁸ Art. 918 B.W.

¹¹⁹ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, “Commentaar bij art. 918 B.W.” in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 17

¹²⁰ Art. 859 B.W.; Art. 866 B.W.; H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, “Commentaar bij art. 918 B.W.” in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 17

¹²¹ M. PUELINCKX-COENE, “Artikel 918 B.W. een mogelijk instrument van vermogensplanning?”, *TEP* 2007, p.293

¹²² Art. 859 B.W.

Bij een schenking buiten erfdeel is dit dezelfde uitwerking als eerder aangehaald bij de uitwerking met last van lijfrente.¹²³

- Fictieve massa van 1.400.000,00 euro
- Lucas krijgt hiervan 612.500,00 euro waaronder het beschikbaar deel van 350.000,00 euro, 50.000,00 euro inkorting op zijn individueel reserve en 212.500,00 euro als overschot van zijn individueel reserve
- De drie andere reservataire erfgenamen krijgen elk 262.500,00 euro

Indien de schenking als voorschot op erfdeel opgezet is, zal Lucas het door hem verkregen goed terug in de te verdelen massa moeten brengen conform artikel 843 B.W.¹²⁴ Dit zorgt voor een werkelijke massa van 1.400.000,00 euro die verdeeld kan worden onder de erfgenamen. Ook hier is het beschikbaar deel 350.000,00 euro en krijgt iedere reservataire erfgenaam een individueel reserve van 262.500,00 euro.

Vervolgens moet er gekeken worden naar de waarde van de schenking, namelijk 400.000,00 euro. Indien deze waarde binnen het totaal reservatair gedeelte blijft, blijft het beschikbaar deel onaangeroerd en kunnen legaten worden uitgekeerd indien deze er zijn.¹²⁵ De waarde van het verkregen goed bedraagt 400.000,00 euro. Dit overschrijdt de individuele reserve van Lucas met 137.500,00 euro, maar valt wel binnen het totale reservatair voorbehouden deel van 1.050.000,00 euro waardoor het beschikbaar deel niet aangetast wordt.

Vervolgens krijgt iedere erfgenaam zijn reserve en 1/4 van het beschikbaar deel. Hierdoor krijgt ieder kind eigenlijk een som van 350.000,00 euro. Aangezien Lucas maar recht heeft op 350.000,00 euro en eigenlijk 400.000,00 heeft gekregen, zal hij 50.000,00 euro moeten terugbetalen aan de drie andere reservataire erfgenamen.

---

¹²³ Supra: onderdeel "3.2.2 Last van lijfrente" van deze masterproef

¹²⁴ Art. 843 B.W., "Ieder erfgenaam die tot een erfenis komt, moet, zelfs indien hij onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaardt, aan zijn medeërfgenamen inbreng doen van al hetgeen hij van de overledene, bij schenking onder de levenden, rechtstreeks of onrechtstreeks ontvangen heeft; hij mag de giften niet behouden noch de legaten opeisen, die hem door de overledene zijn gedaan, tenzij de giften en legaten hem uitdrukkelijk zijn gedaan bij vooruitmaking en buiten erfdeel of met vrijstelling van inbreng."

¹²⁵ K. VANWICKELEN, "Artikel 918 B.W. en openlijke schenkingen: blijkbaar een nog steeds controversiële combinatie", *R.W.*, 2003, p.1546-1547

Indien de schenking het totale reservataire voorbehouden deel overschrijdt, zal er noodgedwongen moeten worden aangerekend op het beschikbaar deel waardoor er minder ruimte is voor de eventueel opgenomen legaten.¹²⁶ De reservataire erfgenamen krijgen wel hun individueel gereserveerd deel dat zal moeten worden uitgekeerd door de begiftigde. De manier waarop hij dit moet uitkeren, in natura of in waarde, zorgt tot op vandaag voor discussie binnen de rechtsleer. Hier wordt verder op ingegaan bij het onderdeel van de instemming.¹²⁷

4.2.5 Eventuele planningsmogelijkheid bij het vermoeden schenking buiten erfdeel

De schenker kan de schenking opstellen als voorschot op erfdeel maar met vrijstelling van inbreng volgens de grenzen van artikel 844 B.W.¹²⁸ Deze vrijstelling is ten belope van het beschikbaar deel, het overschot zal toch moeten worden ingebracht. Dit is in tegenstelling met de uitwerking van artikel 918 B.W. die zegt dat het overschot mag ingekort worden op het individueel reserve van de begiftigde.

4.3 Korte conclusie

Ter aanvulling van artikel 918 B.W. heeft de wetgever twee vermoedens in het leven geroepen. Het eerste vermoeden, ten voordele van de niet-begiftigde reservataire erfgenamen, zorgt ervoor dat de tegenprestatie, al dan niet geleverd door de begiftigde, als fictief wordt geacht. Dit eerste vermoeden is 'iuris et de iure' waardoor het vermoeden, met uitzondering van de instemming, niet betwist of weerlegd kan worden, zelfs niet met alle middelen van het gemeen recht. Door dit vermoeden wordt iedere vervreemding, onder de modaliteiten van artikel 918 B.W., gezien als een vermomde schenking voor de waarde van volle eigendom. Aangezien de interpretatieve wet van 4 januari 1960 stelt dat zowel vervreemdingen onder bezwarende titel als vervreemdingen om niet onder artikel 918 B.W. vallen, zullen dus ook vervreemdingen om niet gezien worden als vermomde schenkingen. Deze redenering kan de vraag doen rijzen wat hier het nut van is. Wij sluiten ons aan bij de mening uit de rechtsleer die stelt dat dit een manier is van de wetgever om zich in het voordeel van de creatieve notarissen uit te spreken over het feit dat openlijke schenkingen kunnen gezien worden als vermomde schenkingen met de voordelen en de nadelen van artikel 918 B.W die hier bij komen kijken. Het feit dat de tegenprestatie geacht wordt fictief te

---

¹²⁶ K. VANWICKELEN, "Artikel 918 B.W. en openlijke schenkingen: blijkbaar een nog steeds controversiële combinatie", *R.W.*, 2003, p.1547

¹²⁷ Infra: onderdeel "5.1.3 mogelijkheid om ongelijkheid te vermijden" van deze masterproef

¹²⁸ Art. 844 B.W., "Zelfs ingeval de giften en legaten gedaan zijn bij vooruitmaking of met vrijstelling van inbreng, mag de erfgenaam ze bij de verdeling slechts behouden ten belope van het beschikbaar gedeelte; het meerdere is aan inbreng onderworpen."

zijn, zorgt ervoor dat de begiftigde nog een groot bedrag erfbelasting bovenop zijn verkregen goed moet betalen bij het openvallen van de nalatenschap. Hierdoor valt het voor de begiftigde te overwegen of het verkregen goed dit effectief waard is. Het eerste vermoeden kan dus gezien worden als een potentieel gevaar. Het feit dat de eventuele tegenprestaties als fictief geacht worden is namelijk nadelig voor de verkrijger wanneer hij de tegenprestatie effectief gegeven heeft voor de verkrijging van het goed.

Daarnaast is er het tweede vermoeden dat stelt dat de vervreemding van ouder naar kind wordt geacht buiten erfdeel te zijn, volbracht. Dit tweede vermoeden is 'iuris tantum' en kan dus, mits er voldoende bewijs voor is, weerlegd worden. De vervreemder kan op het moment van de vervreemding in de schenkingsakte uitdrukkelijk opnemen dat het gaat om een schenking als voorschot op erfdeel. Deze uitdrukkelijke wens zorgt ervoor dat het tweede vermoeden weerlegd kan worden. De wetgever heeft echter nooit de intentie gehad de vervreemder te verplichten een reservataire erfgenaam te begiftigen. Door de mogelijkheid het tweede vermoeden te weerleggen, kan de vervreemder gedeeltelijk het onevenwicht dat zijn vervreemding creëert, tegenwerken. Door dit tweede vermoeden mag de begiftigde de waarde, nog steeds in volle eigendom, van het goed eerst aanrekenen op het beschikbaar deel en indien er nog overschot is, moet dit overschot ingekort worden op zijn individuele reserve. In tegenstelling tot de letterlijke bewoording van het wetsartikel die het heeft over inbreng, wordt wel degelijk door de wetgever, in o.a. een cassatiearrest van 8 oktober 1992, inkorting bedoeld. Het feit dat deze toerekening in waarde mag gebeuren, in tegenstelling tot de algemene regel van inkorting dat de verrekening in natura moet gebeuren, zorgt ervoor dat de begiftigde met 100% zekerheid het verkregen goed zal kunnen behouden. Het tweede vermoeden is dus een voordeel voor het begiftigde kind die het vermoeden kan inroepen ten opzichte van niet-begiftigde reservataire erfgenamen.

5 Instemming

In de tekst van het tweede lid van artikel 918 B.W. wordt het gevolg van instemming specifiek omschreven:

“.... (Deze toerekening en deze inbreng kunnen niet worden gevorderd door de erfgenamen aan wie de wet een voorbehouden erfdeel toekent en die in deze vervreemdingen hebben toegestemd, noch in enig geval door de erfgerechtigden in de zijlijn.)”¹²⁹

5.1 Gevolg van de instemming

5.1.1 Algemeen

Oorspronkelijk was men van oordeel dat de instemming een bevestiging was van het feit dat de niet-begiftigde reservataire erfgenamen de vervreemding beschouwden als een rechtshandeling onder bezwarende titel. Hierdoor werd de tegenprestatie, al dan niet fictief, geacht werkelijk voldaan te zijn. Dit gaf als gevolg dat bij het openvallen van de nalatenschap van de ouder, het vervreemde goed niet meer ter sprake moest komen bij de vereffening en verdeling. Bijgevolg had de instemming van de andere reservataire erfgenamen ervoor gezorgd dat het goed dus definitief het vermogen van de ouder had verlaten.¹³⁰

Deze interpretatie van de instemming gaf reden genoeg aan de notariële praktijk om hier uitgebreid gebruik van te maken om goederen uit de nalatenschap definitief toe te kennen aan een erfgerechtigde. Zelfs wanneer de tegenprestaties niet evenwaardig waren en dus eigenlijk niet mochten kwalificeren als ‘onder bezwarende titel’ zou de instemming een bevestiging van bezwarende titel betekenen. Dit ging men zelfs, om fiscale redenen, openlijk toegeven want de interpretatieve wet van 4 januari 1960 stelt dat ook vervreemdingen om niet onder artikel 918 B.W. vallen en dit dus geen probleem mocht geven. Instemming is dus zowel mogelijk bij vervreemdingen om niet als bij vervreemdingen onder bezwarende titel.¹³¹

Het cassatiearrest van 8 oktober 1992 gaf een duidelijke draagwijdte aan de instemming. Dit arrest bevestigt dat de instemming door de niet-begiftigde reservataire erfgenamen met een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik impliceert dat zij afstand doen van hun

---

¹²⁹ Art. 918 B.W.

¹³⁰ M. PUELINCKX-COENE, “Artikel 918 B.W. een mogelijk instrument van vermogensplanning?”, *TEP* 2007, p.293

¹³¹ Supra: onderdeel “2.1.2 Korte historiek van het artikel” van deze masterproef

reservatair recht om later bij de vereffening en verdeling van de nalatenschap nog verrekening op de schenking te kunnen vragen. De waarde van het vervreemde goed moet bij het overlijden van de ouder niet meer fictief bij de bestaande goederen gevoegd worden om het beschikbaar deel te bepalen,¹³² vermits ze worden geacht definitief de nalatenschap van de vervreemder te hebben verlaten. Met andere woorden, de instemming van de andere reservataire erfgenamen met de schenking komt neer op een bij wet toegelaten uitzondering op het verbod op erfovereenkomsten.¹³³ Een erfovereenkomst van een nog niet opengevallen nalatenschap mag bij leven niet verdeeld worden door de erflater. Indien dit wel gebeurt is dit een verboden erfovereenkomst. Echter is dit in uitzonderlijke gevallen wel mogelijk, deze uitzonderingen komen slechts in beperkte mate voor.¹³⁴

Deze soort uitzondering op het verbod op erfovereenkomsten moet zeer restrictief toegepast worden. De reden hiervoor is dat de niet-begiftigde reservataire erfgenamen van vervreemdingen die voldoen aan de modaliteiten van artikel 918 B.W. afstand kunnen doen van hun reservatair recht door in te stemmen. Er moet een duidelijke lijn getrokken worden tussen voorvermelde schenkingen en zuivere schenkingen zonder specifieke overeengekomen tegenprestaties zoals opgenomen in artikel 918 B.W. Indien de andere reservataire erfgenamen bij een zuivere schenking afstand zouden doen van hun reservatair recht, zou dit een overeenkomst zijn over een nog niet opengevallen nalatenschap die niet voldoet aan de modaliteiten van artikel 918 B.W. wat dus verboden is.¹³⁵

5.1.2 Instemming versus geen instemming

Er is een duidelijk burgerrechtelijk verschil tussen een vervreemding, volgens de modaliteiten van artikel 918 B.W., met instemming en zonder instemming van de niet-begiftigde reservataire erfgenamen.

Vader Leon vervreemdt aan zoon Lucas een onroerend goed van 300.000,00 euro. Op het moment van overlijden is de waarde van het onroerend goed 400.000,00 euro. De waarde van de beschikbare goederen van Leon is op het moment van zijn overlijden 1.000.000,00 euro. Indien Hendrik, Paulien en Pieter niet instemmen met de vervreemding, moet er een fictieve massa samengesteld worden die uitkomt op 1.400.000,00 euro.

---

¹³² Cass. 8 oktober 1992, *Pas.* 1992, I, 1127, concl. PIRET

¹³³ F. BUYSENS, "Artikel 918 B.W.: Ook bij openlijke schenkingen als voorschot een middel tot definitieve familiale schikkingen?", *TEP* 2006, p.159

¹³⁴ Art. 1130 B.W.; Art. 1600 B.W.

¹³⁵ M. PUELINCKX-COENE, "Artikel 918 B.W. een mogelijk instrument van vermogensplanning?", *TEP* 2007, p.295

Bijgevolg is er een beschikbaar deel van 350.000,00 euro (i.e. 1.400.000,00 x 1/4) en een gereserveerd deel van 262.500,00 euro per reservataire erfgenaam.

Als gevolg van de niet-instemming zal Lucas de volle eigendom in waarde van het vervreemd goed moeten aanrekenen op het beschikbaar deel van de fictieve massa, namelijk 350.000,00 euro. Daarnaast moet hij het overschot, zijnde 50.000,00 euro inkorten op zijn individueel gereserveerd deel. Verder krijgt hij nog het overig deel van zijn individueel reserve, namelijk 212.500,00 euro. Dit zorgt ervoor dat Lucas een som van 612.500,00 euro uit de nalatenschap van zijn vader verkrijgt, terwijl Hendrik, Paulien en Pieter elk 262.500,00 euro ontvangen.

Indien Hendrik, Paulien en Pieter met de vervreemding ten voordele van Lucas zouden hebben ingestemd, wordt het onroerend goed geacht de nalatenschap van Leon definitief te hebben verlaten. De andere reservataire erfgenamen kunnen dus geen toerekening en eventuele inkorting meer vorderen van Lucas. Wanneer de verdeling en vereffening van de nalatenschap vervolgens wordt opgemaakt, zal de totale nalatenschap 1.000.000,00 euro bedragen waarbij iedere reservataire erfgenaam recht heeft op 250.000,00 euro, op voorwaarde dat het beschikbaar deel ook volledig aan hen toekomt. Dit wil zeggen dat Lucas 37.500,00 euro meer krijgt dan wanneer er niet ingestemd zou zijn met de vervreemding. Hij krijgt een totale som van 650.000,00 euro (waarde van het goed: 400.000,00 + 250.000,00) en Hendrik, Pieter en Paulien krijgen bijgevolg elk 12.500,00 euro minder dan wanneer ze niet zouden hebben ingestemd.

Hier wordt duidelijk dat in dit geval de niet-begiftigde reservataire erfgenamen geen voordeel hebben gehaald door het instemmen met de vervreemding. Dit is niet altijd zo,¹³⁶ hoewel artikel 918 B.W. een vaak gebruikt middel is om de niet-begiftigde reservataire erfgenamen buiten spel te zetten en een goed definitief toe te kennen aan een erfgerechtigde. Dit ondanks de oorspronkelijke bedoeling van het artikel om net de niet-begiftigde reservataire erfgenamen te beschermen tegen dergelijke ongelijkheid.

5.1.3 Mogelijkheid om ongelijkheid te vermijden

Echter dient de interpretatie van de instemming te worden genuanceerd door middel van het cassatiearrest van 16 mei 2002. Hier stelt de wetgever: *“Dat dit laatste vermoeden niet strekt tot bescherming van het voorbehouden erfdeel en aan de schenker geen verplichting oplegt om een ongelijkheid tussen de toekomstige reservataire erfgenamen tot stand te brengen;*

---

¹³⁶ Infra: onderdeel “5.2.3 Positief gevolg van de instemming voor de reservataire erfgenamen” van deze masterproef

*dat aldus een schenking onder voorbehoud van vruchtgebruik kan geschieden, geheel of gedeeltelijk, als voorschot op de nalatenschap; Dat een dergelijke schenking zal dienen te worden aangerekend op de reserve van de erfgenamen en niet op het beschikbaar gedeelte;*¹³⁷ Hierdoor bevestigt de wetgever dat het tweede vermoeden (i.e. vervreemding wordt geacht buiten erfdeel te zijn) een weerlegbaar vermoeden is dat weerlegd kan worden door een uitdrukkelijk beding in de schenkingsakte op te nemen.

De wetgever verklaart ook het gevolg van de interpretatie van de instemming, namelijk dat deze enkel uitwerking kan hebben wanneer de schenking volgens de modaliteiten van artikel 918 B.W. aangerekend moet worden op het beschikbaar deel (lees: inkorting) en niet op het individueel reserve van de begiftigde (lees: inbreng).

Dit arrest heeft echter in de rechtsleer tot twee verschillende strekkingen geleid:

Eerste strekking

De eerste strekking is een duidelijke restrictieve toepassing van artikel 918 B.W., zoals dit bij deze uitzonderingsbepalingen geacht wordt, die stelt dat artikel 918 B.W. in zijn geheel niet meer van toepassing is wanneer in de schenkingsovereenkomst van een openlijke schenking wordt overeengekomen dat het gaat om een schenking als voorschot op erfdeel.¹³⁸ De niet-begiftigde reservataire erfgenamen zullen dus inbreng kunnen vorderen van de begiftigde en dit voor de volle waarde van het vervreemde goed, hetzij in natura, hetzij in mindere ontvangst al naargelang de aard van het geschonken goed.¹³⁹ Dit kan ervoor zorgen dat de begiftigde reservataire erfgenaam niet meer zeker is dat hij het geschonken goed zal kunnen behouden, in tegenstelling tot de toepassing van artikel 918 B.W. waar dit wel een zekerheid was (i.e. bij artikel 918 B.W. is er de mogelijkheid van rechtzetting in waarde voor zowel roerende als onroerende goederen).¹⁴⁰

Daarnaast blijft artikel 918 B.W. zijn volle uitwerking behouden voor vervreemdingen onder bezwarende titel volgens de modaliteiten van artikel 918 B.W. Tijdens een verkoop kan namelijk geen beding van inbreng of dus een beding van voorschot op erfdeel in de verkoopovereenkomst opgenomen worden. Hier is de instemming dus nog steeds van

---

¹³⁷ Cass. 16 mei 2002, *Pas. 2002*, afl. 5-6, 1163

¹³⁸ C. DE WULF, "Over de toepassing van artikel 918 van het Burgerlijk Wetboek", *T.Not.* 2003, afl. 2, p.67

¹³⁹ Art. 858 B.W.; Art. 859 B.W.; F. BUYSENS, "Artikel 918 B.W.: Ook bij openlijke schenkingen als voorschot een middel tot definitieve familiale schikkingen?", *TEP* 2006, p.161

¹⁴⁰ Infra: onderdeel "4.2.4 gevolg vermoeden schenking buiten erfdeel: inkorting" van deze masterproef

belang, want indien er ingestemd wordt, zal de verkoop effectief als onder bezwarende titel aanzien worden en is de vervreemding vrijgesteld van inbreng en inkorting met een volledige en definitieve verkoopuitwerking tot gevolg.¹⁴¹

De auteurs Declerck, Du Mongh, Pintens en Vanwinckelen voegen hier nog het volgende aan toe: *“Vanuit rechtsteleologisch standpunt valt dit terecht te verdedigen. Als art. 918 er in de eerste plaats op is gericht om allerlei verdoken bevoordelingen van een erfgenaam ten nadele van de mede-erfgenamen tegen te gaan, spreekt het voor zich dat het artikel geen toepassing behoeft zo de beschikker uitdrukkelijk te kennen geeft dat hij de gelijkheid tussen zijn erfgenamen niet wenst te verbreken, met name door een schenking te kwalificeren als zijnde op voorschot van erfdeel. Aan een eventuele instemming van de overige reservataire erfgenamen kunnen dan geen gevolgen worden verbonden. Meer zelfs, vermits art. 918 niet van toepassing is, riskeert dergelijke instemming te worden gekwalificeerd als een verboden erfovereenkomst.”*¹⁴²

Tweede strekking

In deze tweede strekking wordt de interpretatie van het arrest¹⁴³ minder restrictief toegepast. Hier gaat men ervan uit dat artikel 918 B.W. van toepassing blijft op een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik die als voorschot op erfdeel werd overeengekomen, maar dan enkel voor het eerste vermoeden van het artikel. Men gaat er dus van uit dat er geen inkorting meer kan gevorderd worden door de niet-begiftigde reservataire erfgenamen, maar dat zij wel inbreng van de volle waarde van het goed kunnen vorderen. Daarnaast kan de verrekening nog steeds in waarde geschieden, dus ook bij onroerende goederen wanneer dit normaal in natura zou moeten. Hierdoor kan de begiftigde opnieuw verzekerd zijn dat het verkregen goed definitief aan hem toekomt, zonder dat dit ingebracht moet worden in natura. De begiftigde zal een in te brengen som verschuldigd zijn aan de andere reservataire erfgenamen, waardoor de ongelijkheid tussen de reservataire erfgenamen niet al te veel in gedrang komt.

De vraag moet wel gesteld worden of deze gedeeltelijke toepassing van artikel 918 B.W. mogelijk is. Aangezien het artikel een uitzonderingsbepaling is, moet deze strikt en dus volledig worden toegepast. Dit vloeit voort uit de restrictieve beoordeling van het

---

¹⁴¹ F. BUYSENS, “Artikel 918 B.W.: Ook bij openlijke schenkingen als voorschot een middel tot definitieve familiale schikkingen?”, *TEP* 2006, p.161

¹⁴² C. DECLERCK, J. DU MONGH, W. PINTENS, en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Insertia, 2010, p.1217

¹⁴³ Cass. 16 mei 2002, *Pas. 2002*, afl. 5-6, 1163

toepassingsgebied van de modaliteiten inzake dit artikel, namelijk dat artikel 918 B.W. enkel van toepassing is wanneer het gaat om een vervreemding met last van lijfrente, afstand van kapitaal of voorbehoud van vruchtgebruik.¹⁴⁴ Zo oordeelde het Hof van Beroep te Antwerpen in 1998 dat het recht van bewoning in vergelijking met het recht van vruchtgebruik een te beperkt karakter had en artikel 918 B.W. dus niet van toepassing kon zijn.¹⁴⁵ Deze noodzaak aan restrictieve toepassing van het artikel sluit zich dan eerder aan bij de eerste strekking die het artikel volledig buiten werking zet wanneer bedongen wordt dat het gaat om een schenking als voorschot op erfdeel.

Toch kan hieromtrent twijfel bestaan want als er terug gekeken wordt naar de letterlijke tekst van het arrest: *“Overwegende dat het voormelde artikel 918 verder bepaalt dat de toerekening op het beschikbaar gedeelte en de inkorting niet kunnen worden gevorderd door de erfgenamen aan wie de wet een voorbehouden erfdeel toekent en die in deze vervreemdingen hebben toegestemd; Dat dit enkel het geval is in zoverre de schenking met toepassing van de eerste regel van artikel 918 moet worden aangerekend op het beschikbaar gedeelte en niet in zoverre de schenking moet worden aangerekend op de reserve van de erfgenamen wegens een uitdrukkelijk beding in de schenkingsakte dat de schenking geschiedt als voorschot op de nalatenschap”*, zou de beknopte bewoording tot het besluit kunnen leiden dat de auteurs die zich aansluiten bij de tweede strekking wel eens gelijk kunnen hebben. Aangezien de wetgever hier zegt dat de inkorting niet meer gevorderd kan worden bij een vervreemding, onder de modaliteiten van artikel 918 B.W., buiten erfdeel, maar dit niet wil zeggen dat de inbreng niet gevorderd kan worden bij een vervreemding onder dezelfde modaliteiten maar overeengekomen als voorschot op erfdeel. Aangezien de wetgever deze twee vervreemdingen zij aan zij bekijkt, lijkt het dat artikel 918 B.W. nog steeds toegepast kan worden zelfs indien de vervreemding als voorschot op erfdeel geschiedt.¹⁴⁶ Dit zorgt ervoor dat deze interpretatie meer mogelijkheden biedt bij vermogensplanning.

Het verschil tussen een schenking onder de modaliteiten van artikel 918 B.W. waarop het tweede vermoeden van toepassing is, namelijk het feit dat de schenking buiten erfdeel werd verkregen, en een schenking onder dezelfde modaliteiten maar die als voorschot op erfdeel

---

¹⁴⁴ F. BUYSENS, “Artikel 918 B.W.: Ook bij openlijke schenkingen als voorschot een middel tot definitieve familiale schikkingen?”, *TEP* 2006, p.163; C. DECLERCK, J. DU MONGH, W. PINTENS en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Insertia, 2010, p.1216

¹⁴⁵ Hof van beroep Antwerpen 9 maart 1998, *T. Not.* 1998, p.459-462

¹⁴⁶ Cass. 16 mei 2002, *Pas. 2002*, afl. 5-6, 1163; F. BUYSENS, “Artikel 918 B.W.: Ook bij openlijke schenkingen als voorschot een middel tot definitieve familiale schikkingen?”, *TEP* 2006, p.164

overeengekomen is, werd reeds eerder uitgewerkt.¹⁴⁷ Toen werd de voornoemde tweede strekking toegepast.

Bijgevolg is het voor de ouder geen noodzaak om één kind te bevoordelen ten opzichte van de anderen. De wetgever heeft nooit de intentie gehad om de vervreemder hiertoe aan te zetten. Zoals duidelijk werd, hebben de andere kinderen geen negatief gevolg door de schenking als voorschot op erfdeel van Lucas. Enkel het feit dat het onroerend goed volledig aan Lucas toebehoort, is een zaak waar de niet-begiftigde reservataire erfgenamen zich zullen bij moeten neerleggen.

5.2 Bevoegden tot instemming

Het is belangrijk voor ogen te houden wie wel en wie niet kan instemmen met de vervreemding. Hiervoor moet er opnieuw gekeken worden naar het tweede lid van artikel 918 B.W. dat als volgt luidt: *“Deze toerekening en deze inbreng kunnen niet worden gevorderd door de erfgenamen aan wie de wet een voorbehouden erfdeel toekent en die in deze vervreemdingen hebben toegestemd, noch in enig geval door de erfgerechtigden in de zijlijn.”*¹⁴⁸ Hieruit kan afgeleid worden dat de twee eerder besproken wettelijke vermoedens niet van toepassing zijn wanneer de niet-begiftigde reservataire erfgenamen hebben ingestemd met de vervreemding.¹⁴⁹ Door de instemming verzaakt men dus van het recht om inkorting te vorderen bij het openvallen van de nalatenschap en gaat men akkoord met het feit dat de vervreemding niet meer als een vermomde schenking aanzien wordt.¹⁵⁰

Zoals het artikel letterlijk zegt, is de instemming enkel mogelijk door ‘erfgenamen aan wie de wet een voorbehouden erfdeel toekent’. Dit zijn de reservataire erfgenamen, met name de descendentes, de ascendenten en de LLE, die eerder besproken zijn. Voor de toepassing van artikel 918 B.W. moet gekeken worden naar descendentes in rechte lijn,¹⁵¹ dus de instemming slaat op deze reservataire erfgenamen en niet op de ascendenten en LLE. Daarnaast zegt het artikel ook uitdrukkelijk dat erfgerechtigden in zijlijn de vermoedens niet

---

¹⁴⁷ Supra: onderdeel “4.2.4 gevolg vermoeden schenking buiten erfdeel: inkorting” van deze masterproef

¹⁴⁸ Art. 918 B.W.

¹⁴⁹ K. VANWICKELEN, “De instemmingsvereiste van artikel 918 B.W.: quid, quando, quis?” in W. PINTENS en J. DU MONGH, *Patrimonium*, Antwerpen, Intersentia, 2006, p.427

¹⁵⁰ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, “Commentaar bij art. 918 B.W.” in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 5

¹⁵¹ Rekening houdend met de eerder gemaakte opmerking dat de vervreemding aan descendentes in de rechtsleer een algemene opvatting is, hoewel wij ervan uitgaan dat artikel 918 B.W. vervreemdingen aan ascendenten niet expliciet uitsluit.

kunnen invoeren. Dit wil dus zeggen dat enkel de reservataire erfgenamen de wettelijke vermoedens kunnen invoeren, zoals eerder aangehaald werd.¹⁵²

Door in te stemmen met de vervreemding doen de niet-begiftigde reservataire erfgenamen afstand van hun recht om bij het openvallen van de nalatenschap nog een verrekening te vorderen van de vervreemding op basis van de twee wettelijke vermoedens. Net om die reden is het noodzakelijk dat de niet-begiftigde reservataire erfgenamen de bekwaamheid hebben om aan hun rechten te verzaken. Minderjarigen en handelingsonbekwamen, dit zijn personen die het verbod opgelegd gekregen hebben om zelfstandig rechtshandelingen te kunnen stellen, kunnen dus onmogelijk instemmen met de vervreemding. Daarnaast is het in het kader van artikel 918 B.W. onmogelijk dat de wettelijke vertegenwoordiger van de onbekwame reservataire erfgenaam de instemming in naam van de beschermde persoon doet. Dit blijft zelfs met een machtiging van de vrederechter onmogelijk.¹⁵³

Zelfs indien iedere reservataire erfgenaam op het moment van vervreemding had ingestemd met de vervreemding, kan de begiftigde nog niet helemaal zeker zijn dat hij niet meer zal gehouden zijn aan inkorting. Het is namelijk mogelijk dat er rekening gehouden moet worden met plaatsvervulling bij het openvallen van de nalatenschap. Dit is het geval wanneer zoon Hendrik overleden is voor het overlijden van vader Leon. Door het vooroverlijden van Hendrik is er plaatsvervulling noodzakelijk en treden Hendriks dochters Emma en Louise op in zijn plaats. Hierdoor verkrijgen Emma en Louise dezelfde rechten zoals hun vader had. Voor de toepassing hiervan kan teruggekeken worden naar de geschiedenis van de instemming.¹⁵⁴

Oorspronkelijk werd de instemming gezien als een erkenning van de niet-begiftigde reservataire erfgenamen dat de vervreemding onder bezwarende titel gebeurde. Wanneer dit toegepast wordt en er is sprake van plaatsvervulling houdt dit in dat wanneer Hendrik ingestemd heeft met de vervreemding, deze instemming bij overlijden overgaat naar zijn dochters. Echter is later duidelijk gebleken dat de instemming een afstand van het reservataire recht is in plaats van de erkenning van een vervreemding onder bezwarende titel. Het persoonlijk reservataire recht toegekend uit de wet ontstaat bij het openvallen van de

---

¹⁵² Supra: onderdeel "4 Vermoedens" van deze masterproef

¹⁵³ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 19-20; F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, p.96; K. VANWICKELEN, "De instemmingsvereiste van artikel 918 B.W.: quid, quando, quis?" in W. PINTENS en J. DU MONGH, *Patrimonium*, Antwerpen, Intersentia, 2006, p.430

¹⁵⁴ Art. 739 B.W., "Door plaatsvervulling nemen de afstammelingen van een erfgerichtigde zijn plaats in..."

nalatenschap en niet uit een rechtsvoorganger, in dit geval Hendrik. Net om die reden gaat de instemming van de vooroverleden ouder niet over op de kinderen in het geval van plaatsvervulling, maar hebben de kinderen zelf het recht al dan niet in te stemmen met de vervreemding. Deze theorie werd bevestigd door het Hof van Cassatie in zijn arrest van 8 oktober 1992.¹⁵⁵

Daarnaast is het zo dat iedere reservataire erfgenaam die geboren wordt na de vervreemding ook ingestemd moet hebben om als begiftigde volledig zeker te zijn dat er nooit meer inkorting gevorderd kan worden. Indien voornoemde reservataire erfgenamen niet instemmen, zullen ten opzichte van hen de wettelijke vermoedens gelden.

Bij het eerste vermoeden, het vermoeden van vermomde schenking, is reeds de actio pauliana aangehaald. De actio pauliana houdt in dat de schuldeisers kunnen opkomen tegen handelingen die de schuldenaar heeft gesteld waardoor hij de schuldeiser op een bedrieglijke manier benadeelt. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer de schuldenaar zich onvermogen maakt. Deze actio pauliana kan door de schuldeiser niet ingeroepen worden in het kader van de instemmende niet-begiftigde reservataire erfgenaam. Aangezien de instemmende niet-begiftigde reservataire erfgenaam geen onmiddellijke verarming met zich teweegbrengt kan deze actio pauliana door de schuldeiser van deze laatste niet worden ingeroepen.¹⁵⁶

Wanneer een niet-begiftigde reservataire erfgenaam gefailleerd is, is zijn instemming niet tegenstelbaar aan de massa. Dit houdt in dat hij zijn rechten op de verzaking van zijn reservatair recht kwijt is. De erfgenaam die gefailleerd is, is niet handelingsonbekwaam, zoals eerder besproken, maar door de faillietverklaring heeft hij niet meer het recht zijn vermogen te beheren. Degene die het vermogen van de gefailleerde beheert, is de curator die de belangen van de schuldeisers verdedigt. Deze heeft echter niet de bevoegdheid om

---

¹⁵⁵ Cass. 8 oktober 1992, *Pas. 1992*, I, 1127, concl. PIRET; C. DECLERCK, J. DU MONGH, W. PINTENS, en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Insertia, 2010, p.1218; K. VANWICKELEN, "De instemmingsvereiste van artikel 918 B.W.: quid, quando, quis?" in W. PINTENS en J. DU MONGH, *Patrimonium*, Antwerpen, Intersentia, 2006, p.429-430

¹⁵⁶ Art. 1167 B.W., "Zij kunnen ook in hun eigen naam opkomen tegen de handelingen die hun schuldenaar verricht heeft met bedrieglijke benadeling van hun rechten."; C. DECLERCK, J. DU MONGH, W. PINTENS, en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Insertia, 2010, p.1221; H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 23

in naam van de gefailleerde in te stemmen met de vervreemding. Wanneer een persoon dus gefailleerd is, kan deze op geen enkele manier instemmen met de vervreemding.¹⁵⁷

5.2.1 Instemming door iedereen versus instemming door één reservataire erfgenaam

Ook hier is een duidelijk burgerrechtelijk verschil tussen een gegeven instemming door alle reservataire erfgenamen en een instemming door slechts één reservataire erfgenaam. Indien alle reservataire erfgenamen instemden met de vervreemding gaf dit als resultaat dat Lucas in totaal 650.000,00 euro had gekregen uit de nalatenschap terwijl de andere reservataire erfgenamen 250.000,00 euro verkregen.¹⁵⁸

Indien de instemming slechts gebeurt door één reservataire erfgenaam, bijvoorbeeld Paulien, zijn er twee aparte groepen en zullen er twee verschillende massa's berekend moeten worden. Dit conform artikel 918 B.W. dat stelt dat de vervreemdingen bij niet instemming toegevoegd moeten worden aan de fictieve massa. Deze berekening zal maar gelden bij de reservataire erfgenamen die niet ingestemd hebben en dus de wettelijke vermoedens van artikel 918 B.W. kunnen invoeren.

Ten aanzien van Paulien zal voor haar vereffening en verdeling het huis geacht worden de nalatenschap te hebben verlaten. De nalatenschap die er voor Paulien wel nog is, bestaat dus enkel uit de bestaande goederen ter waarde van 1.000.000,00 euro. Bijgevolg heeft Paulien recht op 1/4 van de nalatenschap wat een som van 250.000,00 euro geeft. Dit wanneer ook het beschikbaar deel volledig naar de reservataire erfgenamen gaat.

Ten aanzien van Hendrik en Pieter zal voor hun vereffening en verdeling de schenking ten voordele van Lucas opgenomen moeten worden in de fictieve massa en toegerekend worden op het beschikbaar deel. Hier moet er rekening gehouden worden met de situatie zoals deze zich zou voordoen wanneer niemand instemt met de vervreemding.¹⁵⁹ De twee reservataire erfgenamen krijgen elk 262.500,00 euro wat dus in vergelijking met Paulien 12.500,00 euro per reservataire erfgenaam meer is dan wanneer ze zouden ingestemd hebben.

---

¹⁵⁷ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 23

¹⁵⁸ Supra: onderdeel "5.1.2 Instemming versus geen instemming" van deze masterproef

¹⁵⁹ M. PUELINCKX-COENE, "Artikel 918 B.W. een mogelijk instrument van vermogensplanning?", *TEP* 2007, p.300

Lucas krijgt bijgevolg de rest van de beschikbare goederen, namelijk $1.000.000,00 \text{ euro} - 250.000,00 \text{ euro} - 2 \times 262.500,00 \text{ euro} = 225.000,00 \text{ euro} + 400.000,00 \text{ euro}$ die hij reeds ontvangen had. Dit geeft in totaal een bedrag van $625.000,00 \text{ euro}$. Dit is nog steeds meer dan wat Lucas zou krijgen indien niemand zou hebben ingestemd met de vervreemding, maar het is wel minder dan wanneer iedereen zou hebben ingestemd.

5.2.2 Plaatsvervulling

Indien Hendrik komt te overlijden na de vervreemding van Leon aan Lucas, en Leon geen testament bij leven opstelt, zijn er op het moment dat Leon overlijdt bijgevolg vijf reservataire erfgenamen, namelijk de twee dochters van Hendrik, Paulien, Pieter en Lucas. Op het moment dat iedereen instemt, zullen de beschikbare goederen van $1.000.000,00 \text{ euro}$ evenredig verdeeld worden onder de kinderen en de twee kleinkinderen die door plaatsvervulling opkomen. Hierdoor krijgen Pieter, Paulien en Lucas elk $250.000,00 \text{ euro}$ en Louise en Emma elk $125.000,00 \text{ euro}$ wat overeenkomt met het erfdeel van hun vader.

Indien niemand met de vervreemding instemt, bedraagt de fictieve massa $1.400.000,00 \text{ euro}$ waarvan $350.000,00 \text{ euro}$ als beschikbaar deel en ieder reservatair hoofd $262.500,00 \text{ euro}$ krijgt. Aangezien Lucas $50.000,00 \text{ euro}$ van zijn individueel reserve zal moeten inkorten, verkrijgt hij finaal een bedrag van $612.500,00 \text{ euro}$. Emma en Louise, die elk de helft van het erfdeel van hun vader krijgen, ontvangen elk $131.250,00 \text{ euro}$.

Indien iedereen bereid is in te stemmen met de vervreemding, met uitzondering van Emma, zal dit vanzelfsprekend gevolgen hebben voor de verdeling en vereffening van de nalatenschap net als op de som die Lucas verkrijgt. Opnieuw zullen er twee aparte groepen ontstaan en zullen er twee verschillende massa's berekend moeten worden. Voor de verdeling en vereffening van Emma zal er rekening gehouden worden met een fictieve massa van $1.400.000,00 \text{ euro}$ wat haar een erfdeel van $131.250,00 \text{ euro}$ (i.e. $1.400.000,00 \times \frac{3}{4} = 1.050.000,00$ als reserve. $1.050.000,00 / 4 \text{ kinderen} / 2 \text{ kleinkinderen} = 131.250,00$) oplevert. Voor de verdeling en vereffening van de anderen is er een nalatenschap van de bestaande goederen ter waarde van $1.000.000,00 \text{ euro}$ en hebben de niet-begiftigde reservataire erfgenamen elk recht op $250.000,00 \text{ euro}$, waaronder Louise recht zal hebben op $125.000,00 \text{ euro}$. Bijgevolg zal Lucas het overschot van de bestaande goederen krijgen, namelijk $1.000.000,00 \text{ euro} - 131.250,00 \text{ euro} - 2 \times 250.000,00 \text{ euro} - 125.000,00 \text{ euro}$ wat een som geeft van $243.750,00 \text{ euro}$.

Volgende conclusie wordt verkregen door deze verschillende mogelijkheden:

	Iedereen stemt in	Niemand stemt in	Iedereen behalve Emma stemt in
Paulien	250.000,00 euro	262.500,00 euro	250.000,00 euro
Pieter	250.000,00 euro	262.500,00 euro	250.000,00 euro
Louise	125.000,00 euro	131.250,00 euro	125.000,00 euro
Emma	125.000,00 euro	131.250,00 euro	131.250,00 euro
Lucas	650.000,00 euro	612.500,00 euro	643.750,00 euro

Tabel 9: Overzicht verdeling en vereffening nalatenschap bij eventueel instemmen¹⁶⁰

Hoe meer niet-begiftigde reservataire erfgenamen instemmen met de vervreemding, hoe beter dit is voor de totale som die Lucas zal verkrijgen uit de nalatenschap. Echter moet de vraag gesteld worden of de niet-begiftigde reservataire erfgenamen zich wel kunnen vinden in het voordeel van hun broer/oom. Dit zal in werkelijkheid niet zo vanzelfsprekend zijn indien de niet-begiftigde erfgenamen ook niet op één of andere manier een voordeel krijgen.

5.2.3 Positief gevolg van de instemming voor de reservataire erfgenamen

Een instemming met een vervreemding hoeft niet altijd negatief te zijn voor de niet-begiftigde reservataire erfgenaam. Als de ouder de intentie had om aan één kind een bepaald goed toe te kennen maar daarom zijn andere kinderen niet achter te laten met lege handen, kan er nog een andere oplossing zijn.¹⁶¹ Vader Leon schenkt aan Lucas het ouderlijk huis ter waarde van 300.000,00 euro onder de modaliteiten van artikel 918 B.W. en vervolgens schenkt hij één jaar later aan de rest van zijn kinderen, buiten erfdeel, telkens een som van 80.000,00 euro zonder meer als bedanking voor de instemming van de vervreemding ten voordele van Lucas. De waarde van het onroerend goed op het moment van overlijden van Leon is 400.000,00 euro. Leon zal op dat moment nog voor 760.000,00 euro (i.e. 1.000.000,00 – 3 x 80.000,00) bestaande goederen hebben.

Hier zal opnieuw een fictieve massa opgesteld moeten worden om het beschikbaar deel te bepalen, namelijk 1.000.000,00 euro (i.e. 760.000,00 + 3 x 80.000,00). Het onroerend goed geschonken aan Lucas zit hier niet meer bij, aangezien de niet-begiftigde reservataire erfgenamen afstand hebben gedaan van hun recht om bij de vereffening en verdeling van de nalatenschap toerekening en eventuele inkorting te vorderen.

¹⁶⁰ Opgemaakt op basis van de net berekende gegevens

¹⁶¹ M.PUELINCKX-COENE, "Het verhaal van artikel 918 B.W., of een verhaal dat nooit eindigt!" in C. BIQUET-MATHIEU, en P. DELNOY, *Liber Amicorum Paul Delnoy*, Brussel, Larcier, 2005, p.429-431

Er is dus een beschikbaar deel van 1/4 van 1.000.000,00 met name 250.000,00 euro. Daarnaast heeft iedere reservataire erfgenaam recht op 187.500,00 euro (i.e. 750.000,00 / 4). Aangezien de schenkingen eerst op het beschikbaar deel aangerekend moeten worden, want de begiftigden hebben deze verkregen buiten erfdeel (lees: inkorting), is reeds 240.000,00 euro van het beschikbaar deel verdeeld over de drie kinderen die een schenking kregen na Lucas. Er rest nog 10.000,00 euro in het beschikbaar deel dat verdeeld zal worden over de vier erfgenamen.

Bijgevolg zal Lucas een totaal bedrag van 590.000,00 euro (i.e. 400.000,00 + 187.500,00 + 2.500,00) verkrijgen. Dit is 60.000,00 euro minder dan wanneer de niet-begiftigde reservataire erfgenamen volgens artikel 918 B.W. niet ingestemd zouden hebben. Paulien, Hendrik en Pieter krijgen elk 270.000,00 euro (i.e. 80.000,00 + 187.500,00 + 2.500,00). Voor hen is dit 20.000,00 euro per reservataire erfgenaam meer dan wanneer ze niet ingestemd zouden hebben met de vervreemding ten voordele van Lucas onder de modaliteiten van artikel 918 B.W.

Zo is het duidelijk dat het niet noodzakelijk is voor de ouder om de andere kinderen te benadelen. Lucas zal nog steeds een groter deel van de nalatenschap overhouden, maar er bestaat toch nog de mogelijkheid om ook tijdens leven de andere kinderen een duwtje in de rug te geven op de momenten dat ze het misschien het meest nodig hebben en niet enkel bij overlijden van de ouder.

5.3 Tijdstip van de instemming

De regels inzake het tijdstip van de instemming zijn vrij ruim. De niet-begiftigde reservataire erfgenamen kunnen met de vervreemding instemmen op drie mogelijke tijdstippen. De instemming kan plaatsvinden vóór de vervreemding, op het moment van de vervreemding of na de vervreemding.¹⁶²

Het tijdstip van de instemming is belangrijk wanneer er bijvoorbeeld plaatsvervulling is of wanneer een erfgenaam op het moment van de vervreemding handelingsonbekwaam is door het feit dat hij minderjarig is. Wanneer dit het geval is, kan de erfgenaam toch nog

---

¹⁶² H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge: principes, doctrine, jurisprudence. Tome VIII/2. Les testaments*, Brussel, Bruylant, 1973, p.1572; H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 20; K. VANWICKELEN, "De instemmingsvereiste van artikel 918 B.W.: quid, quando, quis?" in W. PINTENS en J. DU MONGH, *Patrimonium*, Antwerpen, Intersentia, 2006, p.432

instemmen bij het overlijden van de erflater en op die manier afstand doen van zijn rechten. Bij het overlijden van vader Leon is zoon Hendrik, die al dan niet instemde met de vervreemding, reeds vooroverleden waardoor diens dochters Emma en Louise als plaatsvangers optreden. Emma is 17 jaar op het moment van het overlijden van hun grootvader en Louise is 19 jaar op dat moment. In dit geval heeft Louise op het moment van overlijden de keuze of ze al dan niet instemt met de gedane vervreemding van haar grootvader. Wanneer ze hiermee instemt, doet ze afstand van haar reservatair recht om toerekening te vorderen van de vervreemding bij het openvallen van de nalatenschap. Emma is, in tegenstelling tot haar zus Louise, niet bekwaam om in te stemmen met de vervreemding. Wanneer zij dit wel zou willen, is het voor haar echter onmogelijk om effectief in te stemmen. Zoals eerder aangehaald is het zelfs onmogelijk om de wettelijke vertegenwoordiger van Emma in haar plaats te laten instemmen met de vervreemding.

5.4 Vorm van de instemming

In tegenstelling tot de vermomde schenking en de schenking buiten erfdeel, de twee wettelijke vermoedens, wordt de instemming niet vermoed. In plaats van te werken met een vermoeden moet de instemming klaar en duidelijk vaststaan.¹⁶³ Over de vorm van de instemming zijn geen specifieke regels. De instemming kan dus in eender welke vorm, ook stilzwijgend, gegeven worden op voorwaarde dat het zeker vaststaat dat de instemming effectief gegeven werd. Bij de stilzwijgende instemming is de aanwezigheid bij het verlijden van de akte of de tussenkomst in de akte niet automatisch voldoende om van een vaststaande instemming te kunnen spreken. Wanneer een derde tussenkomt in de akte houdt dit in dat in het geval dat bijvoorbeeld Pieter opkomt, hij ook partij wordt om zijn rechten te verdedigen. Om de hele discussie inzake de stilzwijgende instemming of de discussie over het zeker en vaststaand feit van de instemming tegen te gaan, is het aangewezen de instemming schriftelijk te laten gebeuren. De instemming kan vervolgens bewezen worden door alle middelen van het gemeen recht waarbij getuigen en vermoedens inbegrepen zijn.¹⁶⁴

---

¹⁶³ H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge: principes, doctrine, jurisprudence. Tome VIII/2. Les testaments*, Brussel, Bruylant, 1973, p.1571

¹⁶⁴ H. DU FAUX en M. PUELINCKX-COENE, "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, nr. 20; K. VANWICKELEN, "De instemmingsvereiste van artikel 918 B.W.: quid, quando, quis?" in W. PINTENS en J. DU MONGH, *Patrimonium*, Antwerpen, Intersentia, 2006, p.431

Zoals net aangehaald, dat de instemming het best op een schriftelijke manier kenbaar gemaakt wordt, is auteur Puelinckx-Coene ook van deze mening. Daarnaast pleit ze echter voor een authentieke akte en stelt ze dat het gaat om een verzaking van een bepaald recht inzake een nog niet opengevallen nalatenschap. Net om die reden lijkt het haar interessant om voor deze verzaking eenzelfde akte te gebruiken zoals gebruikt werd bij de akte voor de vervreemding van het goed. Voor de vervreemding van een onroerend goed zou dit betekenen dat de instemming ook via een authentieke akte dient te gebeuren. Echter voor de vervreemding van roerende goederen met bijvoorbeeld last van lijfrente, die ook onder de modaliteiten van artikel 918 B.W. vallen, is geen authentieke akte noodzakelijk waardoor opgemerkt kan worden dat bovenstaand geen sluitende oplossing is. Daardoor stellen we vast dat het beter is om de voorkeur te geven aan een schriftelijke instemming. Op die manier wordt de discussie over een al dan niet gegeven instemming vermeden.¹⁶⁵

5.5 Korte conclusie

De instemming houdt in dat de reservataire erfgenamen, met name de descendenten, afstand doen van hun persoonlijk reservatair recht om later bij de vereffening en verdeling van de nalatenschap nog verrekening op de schenking te kunnen vragen. Dit vormt een bij wet toegelaten uitzondering op het verbod op erfovereenkomsten. Door het feit dat de reservataire erfgenamen instemmen, is de begiftigde vrijgesteld van toerekening op het beschikbaar deel en eventuele inkorting. Hij krijgt bijgevolg het verkregen goed definitief toegekend.

Indien de vervreemder niet de intentie had om ongelijkheid te creëren tussen de reservataire erfgenamen bevestigt de wetgever dat de erflater de vervreemding als voorschot op erfdeel kan bedingen en hierdoor de begiftigde aan inbreng te onderwerpen. De interpretatie van de instemming heeft in het verleden tot twee strekkingen geleid. De eerste strekking, waarbij artikel 918 B.W. volledig buiten werking wordt gezet, is het meest nadelig voor eventuele vermogensplanning. Hier volgt een grote groep in de rechtsleer het standpunt dat wanneer de vervreemder de vervreemding als voorschot op erfdeel overeenkomt, dit tot gevolg heeft dat artikel 918 B.W. volledig buiten werking wordt gezet. Dit kan onderbouwd worden door het feit dat dit wetsartikel een uitzonderingsbepaling is en dus restrictief toegepast moet worden, waardoor deze eerste strekking voldoende grond kan hebben. Daarnaast is de tweede strekking minder strikt en gaat deze ervan uit dat artikel 918 B.W. nog steeds gedeeltelijk toegepast kan worden maar dan enkel op het eerste vermoeden, namelijk dat de

---

¹⁶⁵ H. DU FAUX, "Artikel 918 – Over de vorm van de toestemming bedoeld in het tweede lid", *T. Not.*, 1995, p.275-276

inbreng in waarde en voor de volle eigendom moet gelden. Ondanks het feit dat het wetsartikel een uitzonderingsbepaling is die geacht wordt restrictief toegepast te worden, heeft de wetgever onrechtstreeks toch de intentie gegeven dat artikel 918 B.W. niet volledig buiten werking wordt gezet. Bij de letterlijke tekst van het cassatiearrest van 16 mei 2002 kan gelezen worden dat een vervreemding onder de modaliteiten van artikel 918 B.W. buiten erfdeel en een vervreemding onder dezelfde modaliteiten als voorschot op erfdeel hand in hand gaan en enkel een verschillende uitwerking hebben bij de instemming en verrekening, wat niet wegneemt dat het eerste vermoeden nog steeds geldt. Echter moet onthouden worden dat instemming bij voorschot op erfdeel niet mogelijk is gezien dit een overeenkomst is van een nog niet opengevallen nalatenschap, en dit dus strafbaar is.

Daarnaast is de instemming een afstand van een reservatair recht en niet de erkenning van een vervreemding onder bezwarende titel. Dit wil zeggen dat het een persoonlijk recht is voor ieder die opkomt als reservataire erfgenaam, op welk moment in de tijd dan ook. Als kleinkinderen door plaatsvervulling opkomen als reservataire erfgenaam zullen zij niet gebonden zijn aan de instemming, die al dan niet gegeven werd door hun vooroverleden ouder. Verder staat het tijdstip van instemming en de vorm ervan niet vast bij wet. Het enige wat zeker moet zijn, is dat de instemming klaar en duidelijk moet vaststaan en hierbij geen specifieke regels zijn. Echter vinden wij het wel aangewezen dit toch schriftelijk te laten vaststellen om eventuele geschillen in de toekomst te vermijden.

6 Vermogensplanning

Zoals deze masterproef weergeeft, is het gebruik van artikel 918 B.W. zeker mogelijk in het kader van vermogensplanning. Vermogensplanning houdt in dat een ouder reeds bij leven de overgang van zijn vermogen organiseert. Artikel 918 B.W. is daarbij gebruikelijk wanneer een ouder een welbepaald goed definitief aan een bepaald kind wil toevertrouwen zonder hiervoor meteen alle rechten van dat goed te verliezen. In ruil voor de vervreemding van het goed krijgt de ouder namelijk een levenslang recht, een lijfrente betaald door de verkrijger van het goed of het vruchtgebruik van het vervreemde goed. Op die manier kan de ouder dus zijn vermogen beheren zonder alle voordelen ervan te verliezen. De zekerheid van de definitieve toedeling is er door de eventuele inkorting die ook in waarde kan gebeuren. De verkrijger van het goed moet de inkorting dus niet in natura volbrengen en hierdoor gaat hij het goed definitief in zijn bezit kunnen houden.¹⁶⁶

Wanneer een ouder een goed definitief aan één kind wil toedelen, maar tevens geen ongelijkheid wil creëren tussen zijn kinderen, kan hij de verplichting opleggen aan het begiftigde kind om, bij het opvallen van de nalatenschap, een geldsom te betalen aan de overige kinderen in functie van hun overeenstemmende aandeel in het goed dat reeds aan één kind werd toebedeeld. De vraag die hierbij rijst, is of dit niet gezien zou worden als ascendentenverdeling waarbij het belangrijk is te weten dat bij een ascendentenverdeling artikel 918 B.W. niet van toepassing is omdat geen enkel kind benadeeld wordt en er dus geen bescherming dient te gebeuren.¹⁶⁷

Om op voorgaande vraag te kunnen antwoorden is het van belang eerst de ascendentenverdeling zelf te bestuderen. De ascendentenverdeling, ook wel de ouderlijke boedelverdeling genaamd, is een schenking onder levenden of een testament waarmee ascendenten hun vermogen, of een deel van hun vermogen, kunnen verdelen onder hun afstammelingen. Door de ascendentenverdeling is er dus een mogelijkheid tot gelijke verdeling zonder bepaalde goederen te moeten opsplitsen. Ouders dienen namelijk kavels op te stellen en deze toe te wijzen aan hun kinderen waardoor de ongelijkheid tussen de verschillende afstammelingen ophoudt. Wanneer men bij leven gebruik heeft gemaakt van een ascendentenverdeling moeten bij de boedelverdeling alle kinderen, evenals de

---

¹⁶⁶ M. PUELINCKX-COENE, "Artikel 918 B.W. een mogelijk instrument van vermogensplanning?", *TEP* 2007, p.290

¹⁶⁷ F., BUYSENS, "Artikel 918 B.W.: Ook bij openlijke schenkingen als voorschot een middel tot definitieve familiale schikkingen?", *TEP* 2006, p.162; M. PUELINCKX-COENE, "Het verhaal van artikel 918 B.W., of een verhaal dat nooit eindigt!" in C. BIQUET-MATHIEU, en P. DELNOY, *Liber Amicorum Paul Delnoy*, Brussel, Larcier, 2005, p.433

afstammelingen van eventuele vooroverleden kinderen, die geroepen zijn tot de nalatenschap, deel uitmaken van de boedelbeschrijving. Wanneer niet alle goederen in de boedelverdeling opgenomen zijn, worden de overige goederen bij het openvallen van de nalatenschap verdeeld volgens het wettelijk erfrecht.¹⁶⁸

De ascendentenverdeling heeft als voordeel dat de verdeelde goederen onttrokken worden aan de regels van de verdeling en de reserve. De goederen moeten dan ook niet meer ingebracht worden aangezien ze reeds verdeeld zijn. Ook de eventuele regels van inkorting zijn hier niet van toepassing. De verdeelde goederen worden aangerekend op het voorbehouden erfdeel van de ascendenten en niet op het beschikbaar deel. De ascendentenverdeling lijkt op het eerste zicht veel voordelen te geven maar houdt echter ook gevaren in. Zo kan de verdeling in drie gevallen betwist worden: bij het overslaan van een kind, bij benadeling (i.e. de goederen worden herschat bij het overlijden van de ascendent en een kind dat minder blijkt te krijgen dan 3/4 van zijn normale aandeel, kan de ascendentenverdeling laten vernietigen) en bij schending van de reserve. Op deze drie twistpunten wordt echter niet dieper ingegaan tijdens deze masterproef gezien dit te ver zou afwijken van het doel van deze masterproef, namelijk de bespreking van artikel 918 B.W.¹⁶⁹

Om terug te keren op onze vraag of artikel 918 B.W. en ascendentenverdeling door elkaar gehaald kan worden in het geval wanneer een ouder aan de begiftigde de voorwaarde oplegt de niet-begiftigden een som geld te betalen, kunnen we het volgende stellen: de tussenkomst van de andere kinderen in een akte maakt hen geen deelgenoot van de akte. Het Hof van Cassatie oordeelde in een arrest van 22 maart 1968 immers dat, hoewel de verrichting door de partijen als ascendentenverdeling omschreven wordt, dit niet het geval is wanneer enkel bedongen werd dat degene die goederen krijgt, een som geld in de nalatenschap moet inbrengen. Een schenking aan bepaalde kinderen met de verplichting tot inbreng van een vastgesteld bedrag in de nalatenschap, bij het openvallen ervan, valt dus

---

¹⁶⁸ Art. 1075 B.W., “De vader, de moeder en andere bloedverwanten in de opgaande lijn kunnen hun goederen tussen hun kinderen en afstammelingen verkavelen en verdelen.”; Art. 1076 B.W., “Zodanige verdelingen kunnen worden gemaakt bij akte onder de levenden of bij akte van uiterste wil, met inachtneming van de vormen, voorwaarden en regels die voorgeschreven zijn met betrekking tot de schenkingen onder de levenden en de testamenten. Verdelingen bij akte onder de levenden ogen enkel de tegenwoordige goederen tot voorwerp hebben.”; Art. 1077 B.W., “Indien in de verdeling niet alle goederen begrepen zijn die de bloedverwant in de opgaande lijn op de dag van zijn overlijden nalaat, worden de daarin niet begrepen goederen verdeeld overeenkomstig de wet.”; Art. 1079 B.W., “De verdeling, door de bloedverwant in de opgaande lijn gemaakt, kan worden betwist uit hoofde van benadeling voor meer dan een vierde; zij kan eveneens worden betwist, wanneer een van de deelgenoten, ten gevolge van de verdeling en de beschikkingen bij vooruitmaking, een groter voordeel zou genieten dan de wet toelaat.”; C. DECLERCK, J. DU MONGH, W. PINTENS, en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Insertia, 2010, p.1189-1192

¹⁶⁹ C. DECLERCK, J. DU MONGH, W. PINTENS, en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Insertia, 2010, p.1195-1196

niet onder de ascendentenverdeling. De voorafgaande eerlijke verdeling van verschillende kavels is een belangrijke voorwaarde om te kunnen spreken van ascendentenverdeling. Hierdoor zal artikel 918 B.W. van toepassing zijn en zullen de regels van de ascendentenverdeling niet gelden.¹⁷⁰

---

¹⁷⁰ Cass. 22 maart 1968, *T. Not.* 1968, p.137-140; F., BUYSENS, "Artikel 918 B.W.: Ook bij openlijke schenkingen als voorschot een middel tot definitieve familiale schikkingen?", *TEP* 2006, p.162; R. DEKKER, (ED.), *Handboek Burgerlijk Recht - Deel IV*, Antwerpen, Insertia, 2010, p.881

7 Algemeen besluit

Initieel heeft de wetgever artikel 918 B.W. in het leven geroepen ter bescherming van de niet-begiftigde reservataire erfgenamen. Het artikel bevat een beschermingsmaatregel tegen pogingen van de erflater om een bepaalde erfgenaam in rechte neerdalende lijn te bevoordelen. Ondanks het feit dat er in de wet nergens expliciet vermeld staat dat de vervreemding in een neergaande lijn moet geschieden, heeft de rechtsleer deze denkwijze aangenomen. Wij zijn van mening dat een vervreemding in opwaartse rechte lijn ook mogelijk is, maar dit enkel in uitzonderlijke gevallen toegepast zal worden.

Artikel 918 B.W. is zowel van toepassing bij vervreemdingen van roerende als van onroerende goederen. Daarnaast is het ook belangrijk rekening te houden met het feit dat het artikel geldt voor zowel vervreemdingen om niet als voor vervreemdingen onder bezwarende titel. Om dit laatste te staven is de interpretatieve wet van 4 januari 1960 er gekomen waarin de wetgever de jarenlange discussie, over het feit of vervreemdingen om niet al dan niet onder artikel 918 B.W. vallen, in de rechtsleer beëindigd.

De vervreemding kan volgens de letterlijke tekst van de wet op drie verschillende manieren tot stand komen: door afstand van kapitaal, met last van lijfrente of met voorbehoud van vruchtgebruik. Welke methode het voordeligst is, is afhankelijk van de situatie die zich voordoet. De discussie bestaat dat wanneer één van voormelde tegenprestaties aan een derde gericht is, het nog steeds onduidelijk is of artikel 918 B.W. al dan niet van toepassing is. Wij sluiten ons aan bij het standpunt van J. Verstraete die stelt dat het artikel niet van toepassing zal zijn wanneer de tegenprestatie ten voordele van een derde wordt bedongen gezien deze geen deel uitmaakt van de overeenkomst tussen de erflater en de begiftigde. Dit vormt een mogelijkheid om artikel 918 B.W. buiten werken te stellen. Echter zal hier best een wettelijk standpunt over ingenomen worden.

Ter aanvulling van artikel 918 B.W. heeft de wetgever twee vermoedens ingesteld. Het eerste vermoeden zorgt ervoor dat de tegenprestatie, al dan niet geleverd door de begiftigde, als fictief wordt geacht. Dit eerste vermoeden is 'iuris et de iure' waardoor het vermoeden, met uitzondering van de instemming, niet weerlegd kan worden, zelfs niet met alle middelen van het gemeen recht. Het is door dit vermoeden dat iedere vervreemding, onder de modaliteiten van artikel 918 B.W., gezien wordt als een vermomde schenking voor de waarde van een volle eigendom. Het feit dat de tegenprestatie geacht wordt fictief te zijn, zorgt ervoor dat de begiftigde nog erfbelasting bovenop zijn verkregen goed moet betalen. Hierdoor valt het voor de begiftigde te overwegen of het verkregen goed dit effectief waard

is. Het eerste vermoeden kan dus gezien worden als een potentieel gevaar voor de begiftigde, maar de wetgever had net hier de bedoeling de niet-begiftigde reservataire erfgenamen een strijdmiddel te geven tegen de bevoordeling. Het feit dat de tegenprestaties als fictief geacht worden is namelijk nadelig voor de verkrijger wanneer hij de tegenprestatie effectief uitgevoerd heeft voor de verkrijging van het goed.

Daarnaast is er het tweede vermoeden dat stelt dat de vervreemding van ouder naar kind wordt geacht buiten erfdeel te zijn volbracht. Dit tweede vermoeden is 'iuris tantum' en kan dus, mits er voldoende bewijs voor is, weerlegd worden door in de schenkingsakte uitdrukkelijk op te nemen dat het gaat om een schenking als voorschot op erfdeel. Wanneer de erflater de vervreemding als voorschot op erfdeel heeft bedongen, is de begiftigde aan inbreng onderworpen. Echter zijn er twee strekkingen ontstaan over het feit of de uitwerking van artikel 918 B.W. nog toegepast kan worden bij voorvermelde situatie. Bij de eerste strekking wordt artikel 918 B.W. volledig buiten werking wordt gezet. Dit kan onderbouwd worden door het feit dat dit wetsartikel een uitzonderingsbepaling is en dus restrictief toegepast moet worden. De tweede strekking gaat ervan uit dat artikel 918 B.W. nog steeds gedeeltelijk toegepast kan worden maar dan enkel met betrekking tot het eerste vermoeden, namelijk dat de inbreng in waarde en voor de volle eigendom moet gelden. Hoewel de restrictieve toepassing de meest logische lijkt, heeft de wetgever toch onrechtstreeks aangegeven dat artikel 918 B.W. niet volledig buiten werking wordt gezet. Bij de letterlijke tekst van het cassatiearrest van 16 mei 2002 kan gelezen worden dat een vervreemding onder de modaliteiten van artikel 918 B.W. buiten erfdeel en een vervreemding onder dezelfde modaliteiten als voorschot op erfdeel hand in hand gaan en enkel een verschillende uitwerking hebben bij de instemming en verrekening. Dit neemt bijgevolg niet weg dat het eerste vermoeden nog steeds geldt.

Door het tweede vermoeden mag de begiftigde de waarde, in volle eigendom, van het goed eerst aanrekenen op het beschikbaar deel en indien er een overschot is, moet dit overschot ingekort worden op zijn individueel reserve. De letterlijke bewoording van het wetsartikel heeft het over inbreng, hoewel er wel degelijk inkorting wordt bedoeld. De toerekening mag in waarde gebeuren, in tegenstelling tot de algemene regel van inkorting dat de verrekening in natura moet gebeuren. Dit zorgt ervoor dat de begiftigde met 100% zekerheid het verkregen goed zal kunnen behouden. Dit maakt dat het tweede vermoeden een voordeel is voor het begiftigde kind. Hier wou de wetgever toch een toegeving doen aan de erflater die uiteindelijk wenste één specifiek kind te begiftigen.

De niet-begiftigde reservataire erfgenamen hebben de mogelijkheid al dan niet in te stemmen met de gedane vervreemding. Hierdoor doen ze afstand van hun persoonlijk reservatair recht om later bij de vereffening en verdeling van de nalatenschap nog verrekening op de schenking te kunnen vorderen. Dit vormt een bij wet toegelaten uitzondering op het verbod op erfovereenkomsten. Wanneer de reservataire erfgenamen instemmen, is de begiftigde vrijgesteld van toerekening op het beschikbaar deel en eventuele inkorting waarbij hij het verkregen goed definitief toegekend krijgt.

De instemming is een persoonlijk recht voor iedere reservataire erfgenaam op welk moment in de tijd dan ook. Als kleinkinderen door plaatsvervulling opkomen als reservataire erfgenaam zullen zij niet gebonden zijn aan de instemming van hun vooroverleden ouder. Verder staat het tijdstip en de vorm van instemming niet vast bij wet. Het is wel belangrijk dat de instemming klaar en duidelijk vaststaat hoewel hiervoor geen specifieke regels zijn opgenomen in de wet. Echter kunnen wij aanraden dit toch schriftelijk te laten vastleggen om op die manier eventuele geschillen te vermijden.

De ascendentenverdeling en de uitwerking van artikel 918 B.W. worden vaak door elkaar gehaald. Echter is hier een duidelijk onderscheid tussen. Bij ascendentenverdeling is het noodzakelijk duidelijke gelijkaardige kavels te verdelen over alle afstammelingen waardoor zich eigenlijk geen bevoordeling ten opzichte van bepaalde reservataire erfgenamen voordoet. Dit is echter wel het geval bij de uitwerking van artikel 918 B.W. Daarnaast zal bij een ascendentenverdeling iedereen opgenomen worden in de overeenkomst terwijl in het geval van artikel 918 B.W. niet iedereen op de hoogte hoeft te zijn op het moment van de vervreemding.

We moeten het initiële doel van artikel 918 B.W. in ons achterhoofd houden, namelijk het beschermen van de niet-begiftigde reservataire erfgenamen. Ondanks het feit dat dit de oorspronkelijke opzet van het artikel was, is hier doorheen de jaren zoveel mee gespeeld dat het artikel uiteindelijk een mechanisme is geworden dat niet enkel de niet-begiftigde reservataire erfgenamen beschermt, maar ook de reservataire begiftigde mogelijkheden biedt. We kunnen ervan uitgaan dat de niet-begiftigde reservataire erfgenamen gedeeltelijk beschermd worden maar uiteindelijk zal de begiftigde altijd een groter voordeel hebben.

8 Lijst van geraadpleegde werken

8.1 Wetgeving

- Vlaamse Codex Fiscaliteit van 13 december 2013, gepubliceerd op 23 december 2013
- Wet van 4 januari 1960, *BS* 11 januari 1960
- Wetboek der registratie, hypotheek- en griffierechten (Vlaams Gewest) van 30 november 1939, *BS* 1 december 1939
- Wetboek der successierechten van 31 maart 1936, *BS* 7 april 1936
- Burgerlijk Wetboek van 21 maart 1804, *BS* 3 september 1807

8.2 Rechtspraak

- Cass. 16 mei 2002, *Pas.* 2002, afl. 5-6, 1163
- Hof van Beroep Antwerpen 9 maart 1998, *T. Not.* 1998, 459-462
- Cass. 8 oktober 1992, *Pas.* 1992, I, 1127, concl. PIRET
- Cass. 22 maart 1968, *T. Not.* 1968, 137-140
- Cass. 20 januari 1950, *Pas.* 1950, I, 333
- Hof van Brussel 26 december 1904, *Rev. prat. not.*, 1906, 198-201

8.3 Rechtsleer

- ALFONS, E. (ED.), *Erfrecht & giften*, Antwerpen, Insertia, 2015, 296
- BUYSENS, F., "Artikel 918 B.W.: Ook bij openlijke schenkingen als voorschot een middel tot definitieve familiale schikkingen?", *TEP* 2006, 158-167
- CASMAN, H. (ED.), *Sécurité pour l'avenir: rapports Congrès notarial 2009*, Gent, Larcier, 2009, 364
- DECLERCK, C., DU MONGH, J., PINTENS, W., en VANWINCKELEN, K., *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Insertia, 2010, 1337
- DECLERCK, C., PINTENS, W. en VANWINCKELEN, K., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 440
- DEKKER, R. (ED.), *Handboek Burgerlijk Recht - Deel III*, Antwerpen, Insertia, 2007, 820
- DEKKER, R. (ED.), *Handboek Burgerlijk Recht - Deel IV*, Antwerpen, Insertia, 2010, 917

- DE BUCK, P. (ED.), "Gerechtelijke vereffening en verdeling - verkoop aan erfgerechtigde in rechte lijn met voorbehoud van recht van bewoning - strikte interpretatie art 918 BW - beweringen en zwaarigheden", *T.Not.* 1998, 513-515
- DE NOLF, E. en VAN DER HEYDE, B., "Bedenkingen bij schenkingen van onroerende goederen tussen echtgenoten. Hoe verrekenen ten tijde van de afwikkeling van de nalatenschap?", *Notariaat* 2010, nr. 16, 1-14
- DE PAGE H., *Traité élémentaire de droit civil belge: principes, doctrine, jurisprudence. Tome VIII/2. Les testaments*, Brussel, Bruylant, 1973, 1559-1576
- DE WULF, C., "Over de toepassing van artikel 918 van het Burgerlijk Wetboek", *T.Not.* 2003, afl. 2, 67-73
- DILLEMANS, R., *De erfrechtelijke reserve*, Leuven, Universitaire boekhandel Uystpruyst Leuven, 1960, 323
- DU FAUX, H., "Aankoop door de ouders voor het vruchtgebruik en door kinderen voor de blote eigendom - toepassing van artikel 918 BW - verrichting gedaan zonder tussenkomst van de vrouw - sancties onder de oude wet - overschrijding van het beschikbaar erfdeel - volgorde van de inkortingen - teruggave van vruchten m.b.t. de goederen die aan inbreng onderworpen zijn (art. 856 BW) - begrip "verdeling in natura".", *T.Not.* 1998, 38-54
- DU FAUX, H., "Artikel 918 B.W. – Over de vorm van de toestemming bedoeld in het tweede lid", *T. Not.* 1995, 275-278
- DU FAUX, H., "Vervreemding aan een erfgerechtigde in rechte lijn met voorbehoud van vruchtgebruik - toepassing van artikel 918 B.W. - afstand door de ouder-ervreemder van het voorbehouden vruchtgebruik - complexe implicaties", *T.Not.* 1998, 436-439
- DU FAUX, H. en PUELINCKX-COENE, M., "Commentaar bij art. 918 B.W." in X., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbladig
- GEELHAND, N., "Fiscale aspecten van het patrimoniaal familierecht. De nieuwe Vlaamse schenkingsrechten" in VERSCHELDEN, G., WYLLEMAN, A. en BAEL, J., *Rechtskroniek voor het notariaat deel V*, Brugge, Die Keure, 2004, 173-235.
- LABBEEUW, N., "Schenking versus handgift" in DU MONGH, J. en PINTENS, W., *Familiaal vermogensbeheer*, Antwerpen, Insertia, 2004, 247
- NIJS, A. en VERBEKE, A., *Vermogensplanning: praktisch en eenvoudig*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 176
- PUELINCKX-COENE, M., "Artikel 918 B.W. een mogelijk instrument van vermogensplanning?", *TEP* 2007, 290-303

- PUELINCKX-COENE, M., “Het verhaal van artikel 918 B.W., of een verhaal dat nooit eindigt!” in BIQUET-MATHIEU, C. en DELNOY, P., *Liber Amicorum Paul Delnoy*, Brussel, Larcier, 2005, 1167
- SWENNEN, F., *Het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 612
- TILLEMANN, B., “Lijfrente” in VERBEKE, A., L., *Knelpunten kanscontracten*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 150
- VANWICKELEN, K., “Artikel 918 B.W. en openlijke schenkingen: blijkbaar een nog steeds controversiële combinatie”, *R.W.*, 2003, 1544-1548
- VANWICKELEN, K., “De instemmingsvereiste van artikel 918 B.W.: quid, quando, quis?” in PINTENS, W. en DU MONGH, J., *Patrimonium*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 500
- VANWINCKELEN, K., DECLERCK, C. en PINTENS, W., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 440
- VASTERSAVENDTS, A., “Reserve en beschikbaar deel”, *TPR* 1985, 471-490
- VERSTRAETE, J., “Inkorting/In waarde/Artikel 918 B.W./Schenking aan erfgerechtigden in rechte lijn met voorbehoud van vruchtgebruik (hetzij met last van lijfrente of met afstand van kapitaal) in BUYSSSENS, F., DERYCKE, H. en VERBEKE, A., *Vermogensplanning met effect bij leven: schenking*, Gent, Larcier, 2009, 636

8.4 Andere

- SCHRYVERS, J., *(Belgische) prospectieve sterfte - en kapitalisatietafels 2016*, geraadpleegd op 24/02/2016, <http://www.tafelsschryvers.be/>
- Website België geraadpleegd op 22/02/2016, <http://www.belgium.be/nl/belastingen/schenking>
- Website België geraadpleegd op 29/02/2016, http://www.belgium.be/nl/huisvesting/kopen_en_verkopen/notariële_akte
- Website België geraadpleegd op 29/04/2016, http://www.belgium.be/nl/belastingen/registratierechten/onroerend_goed
- Website Cazimir geraadpleegd op 29/04/2016, <http://www.cazimir.be/juridisch-nieuws/item/schenkingen-met-voorbehoud-van-vruchtgebruik-onder-vuur>
- Website Vlaamse Belastingdienst geraadpleegd op 29/04/2016, <http://belastingen.vlaanderen.be/sp-15004-gesplitste-aankoop-vruchtgebruik-blote-eigendom-tegenbewijs-voor-gesplitste-aankopen>

9 Bijlagen

Bijlage 3.1: Tabel berekening lijfrente

VERKOOP op LIJFRENTÉ - BEREKENING van LIJFRENTÉ op basis van de prospectieve sterfte 2016	VENTE en VIAGER - CALCUL de la RENTE VIAGERE en fonction de la mortalité prospective 2016
---	---

Lees vooral de commentaar. Klik daarvoor in de Menu op <Artikels> en vervolgens op de titel van het betreffende artikel.	Lisez sur tout le commentaire. Cliquez donc dans le Menu sur <Articles> et ensuite sur le titre de l'article concernant.
--	---

**Toets uw gegevens in de oranje vakjes in.
Dit rekenblad aanvaardt slechts leeftijden van 50 tot 99 jaar.
Introduisez vos données dans les cellules oranges
Le tableau n'accepte que les âges de 50 à 99 ans.**

	Age / Leeftijd (51 à/tot 99)	Espérance de vie / Levensver- wachting
Homme / Man	79	8,64

Femme / Vrouw	79	10,41
---------------	----	-------

Taux d'intérêt Rentevoet	0,00%
Majoration annuelle Jaarlijkse stijging	0,00%

Er bestaat geen vaste regel om de rentevoet van de berekeningen te bepalen. Men kan, als voorbeeld, het gemiddelde nemen tussen enerzijds de interest die de verkoper zou krijgen als hij de verkoopprijs zou beleggen in Staatbons en anderzijds de interest die de koper zou moeten betalen voor een hypothecaire lening. Als de partijen wensen de rente periodiek te verhogen, moeten ze het jaarlijkse stijgingspercentage invullen in de cel B14.

Il n'y a pas de règle absolue pour fixer le taux d'intérêt des calculs. On pourrait éventuellement prendre la moyenne entre, d'une part, le taux d'intérêt net que le prix de vente rapporterait au vendeurs s'il investissait son capital en bons d'Etat et, d'autre part, le taux que l'acheteur devrait payer pour un prêt hypothécaire. Si les parties désirent que la rente soit majorée périodiquement, le pourcent annuel doit en être introduit dans la cellule B14

Taux technique R
e kenrente   0,00%

verkoopprijs min voorschot = in rente om te zetten bedrag prix de vente moins le bouquet = montant à convertir en rente	€	300 000	Man / Homme
		300 000	Vrouw / Femme

maximumduur >>>>>		10	15	20	25	30	Vieentièrre / Levenslang	Man / Homme
bedrag van de maandelijkse lijfrente montant de la rente viagère mensuelle	€	3567	3033	2922			2909	Man / Homme
		3193	2594	2437			2411	Vrouw / Femme
durée maximale >>>>>		10	15	20	25	30	Vieentièrre / Levenslang	Man / Homme
<p>Attention ! Les montants ci-dessus ne valent que pour autant que le vendeur quitte le bien. Sinon, la valeur locative devra être réduite de la rente aussi longtemps qu'il continue à occuper le bien dont il supportera aussi les charges fiscales et les frais d'entretien. Opgelet ! Bovenstaande bedragen gelden slechts voor zover de verkoper het pand verlaat. Zo niet zal hij de huurwaarde moeten aftrekken van de rente zolang hij het goed blijft bewonen. Bovendien blijven de fiscale lasten en de onderhoudskosten dan te zijn laste.</p>								

Basisgegevens van berekening - Données de base du calcul

Taux d'intérêt / rente voet	Stijging / majoration	Taux technique / rekenrente	Waarde / Valeur	Rente p.mois / rente p.maand		Taux d'intérêt / rente voet	Stijging / majoration	Taux technique / rekenrente	Waarde / Valeur	Rente p.mois / rente p.maand
0,00%	0,00%	0,00%	300 000	2909		0,00%	0,00%	0,00%	300 000	2411

HOMMES - MANNEN							
n ^{ième} année	n ^{de} maand	Evolution du capital	Maandelijks te betalen lijfrente	Deel interest	Deel kapitaal	Totaal betaald deel van kapitaal	Situation en début d'année
n ^{de} jaar	n ^{ième} mois	Verloop van het kapitaal	Rente via-gèrepayable par mois	Part intérêts	Part capital	Total de la part du capital payé	Toestand begin jaar
1	1	300 000	2909	0	2 909	2 909	2909
	2	297 091	2909	0	2 909	5 818	
	3	294 182	2909	0	2 909	8 728	
	4	291 272	2909	0	2 909	11 637	
	5	288 363	2909	0	2 909	14 546	
	6	285 454	2909	0	2 909	17 455	
	7	282 545	2909	0	2 909	20 364	
	8	279 636	2909	0	2 909	23 274	
	9	276 726	2909	0	2 909	26 183	
	10	273 817	2909	0	2 909	29 092	
	11	270 908	2909	0	2 909	32 001	
	12	267 999	2909	0	2 909	34 910	
2	13	265 090	2909	0	2 909	37 820	2909
	14	262 180	2909	0	2 909	40 729	
	15	259 271	2909	0	2 909	43 638	
	16	256 362	2909	0	2 909	46 547	
	17	253 453	2909	0	2 909	49 456	
	18	250 544	2909	0	2 909	52 366	
	19	247 634	2909	0	2 909	55 275	
	20	244 725	2909	0	2 909	58 184	
	21	241 816	2909	0	2 909	61 093	
	22	238 907	2909	0	2 909	64 002	
	23	235 998	2909	0	2 909	66 912	
	24	233 088	2909	0	2 909	69 821	
3	25	230 179	2909	0	2 909	72 730	2909
	26	227 270	2909	0	2 909	75 639	
	27	224 361	2909	0	2 909	78 548	
	28	221 452	2909	0	2 909	81 458	
	29	218 542	2909	0	2 909	84 367	
	30	215 633	2909	0	2 909	87 276	
	31	212 724	2909	0	2 909	90 185	
	32	209 815	2909	0	2 909	93 094	
	33	206 906	2909	0	2 909	96 004	
	34	203 996	2909	0	2 909	98 913	
	35	201 087	2909	0	2 909	101 822	
	36	198 178	2909	0	2 909	104 731	
4	37	195 269	2909	0	2 909	107 640	2909
	38	192 360	2909	0	2 909	110 550	
	39	189 450	2909	0	2 909	113 459	
	40	186 541	2909	0	2 909	116 368	
	41	183 632	2909	0	2 909	119 277	
	42	180 723	2909	0	2 909	122 186	
	43	177 814	2909	0	2 909	125 096	
	44	174 904	2909	0	2 909	128 005	
	45	171 995	2909	0	2 909	130 914	

	46	169 086	2909	0	2 909	133 823	
	47	166 177	2909	0	2 909	136 732	
	48	163 268	2909	0	2 909	139 642	
5	49	160 358	2909	0	2 909	142 551	2909
	50	157 449	2909	0	2 909	145 460	
	51	154 540	2909	0	2 909	148 369	
	52	151 631	2909	0	2 909	151 278	
	53	148 722	2909	0	2 909	154 188	
	54	145 812	2909	0	2 909	157 097	
	55	142 903	2909	0	2 909	160 006	
	56	139 994	2909	0	2 909	162 915	
	57	137 085	2909	0	2 909	165 824	
	58	134 176	2909	0	2 909	168 734	
	59	131 266	2909	0	2 909	171 643	
	60	128 357	2909	0	2 909	174 552	
6	61	125 448	2909	0	2 909	177 461	2909

VROUWEN - FEMMES							
n ^{ième} année	n ^{de} maand	Evolution du capital	Maandelijks te betalen lijfrente	Deel interest	Deel kapitaal	Totaal betaald deel van kapitaal	situation en début d'année
n ^{de} jaar	n ^{ième} mois	Verloop van het kapitaal	Rente viagère payable par mois	Part intérêts	Part capital	Total de la part du capital payé	toestand begin jaar
1	1	300 000	2411	0	2 411	2 411	2411
	2	297 589	2411	0	2 411	4 821	
	3	295 179	2411	0	2 411	7 232	
	4	292 768	2411	0	2 411	9 642	
	5	290 358	2411	0	2 411	12 053	
	6	287 947	2411	0	2 411	14 463	
	7	285 537	2411	0	2 411	16 874	
	8	283 126	2411	0	2 411	19 285	
	9	280 715	2411	0	2 411	21 695	
	10	278 305	2411	0	2 411	24 106	
	11	275 894	2411	0	2 411	26 516	
	12	273 484	2411	0	2 411	28 927	
2	13	271 073	2411	0	2 411	31 337	2411
	14	268 663	2411	0	2 411	33 748	
	15	266 252	2411	0	2 411	36 158	
	16	263 842	2411	0	2 411	38 569	
	17	261 431	2411	0	2 411	40 980	
	18	259 020	2411	0	2 411	43 390	
	19	256 610	2411	0	2 411	45 801	
	20	254 199	2411	0	2 411	48 211	
	21	251 789	2411	0	2 411	50 622	
	22	249 378	2411	0	2 411	53 032	
	23	246 968	2411	0	2 411	55 443	
	24	244 557	2411	0	2 411	57 854	
3	25	242 146	2411	0	2 411	60 264	2411
	26	239 736	2411	0	2 411	62 675	
	27	237 325	2411	0	2 411	65 085	

	28	234 915	2411	0	2 411	67 496	
	29	232 504	2411	0	2 411	69 906	
	30	230 094	2411	0	2 411	72 317	
	31	227 683	2411	0	2 411	74 727	
	32	225 273	2411	0	2 411	77 138	
	33	222 862	2411	0	2 411	79 549	
	34	220 451	2411	0	2 411	81 959	
	35	218 041	2411	0	2 411	84 370	
	36	215 630	2411	0	2 411	86 780	
4	37	213 220	2411	0	2 411	89 191	2411
	38	210 809	2411	0	2 411	91 601	
	39	208 399	2411	0	2 411	94 012	
	40	205 988	2411	0	2 411	96 423	
	41	203 577	2411	0	2 411	98 833	
	42	201 167	2411	0	2 411	101 244	
	43	198 756	2411	0	2 411	103 654	
	44	196 346	2411	0	2 411	106 065	
	45	193 935	2411	0	2 411	108 475	
	46	191 525	2411	0	2 411	110 886	
	47	189 114	2411	0	2 411	113 297	
	48	186 703	2411	0	2 411	115 707	
5	49	184 293	2411	0	2 411	118 118	2411
	50	181 882	2411	0	2 411	120 528	
	51	179 472	2411	0	2 411	122 939	
	52	177 061	2411	0	2 411	125 349	
	53	174 651	2411	0	2 411	127 760	
	54	172 240	2411	0	2 411	130 170	
	55	169 830	2411	0	2 411	132 581	
	56	167 419	2411	0	2 411	134 992	
	57	165 008	2411	0	2 411	137 402	
	58	162 598	2411	0	2 411	139 813	
	59	160 187	2411	0	2 411	142 223	
	60	157 777	2411	0	2 411	144 634	
6	61	155 366	2411	0	2 411	147 044	2411